

พันธมิตรเพื่อความก้าวหน้ากับความขัดแย้งทางการเมืองในชิลี (ค.ศ. 1970 - 1973)

THE ALLIANCE FOR PROGRESS AND POLITICAL CONFLICT IN CHILE (1970 - 1973)

มนต์ชัย บุญพรมชัย

พันธมิตรเพื่อความก้าวหน้ากับความขัดแย้งทางการเมืองในชิลี (ค.ศ. 1970 - 1973)

มนต์ชัย บุญพรมชัย

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

THE ALLIANCE FOR PROGRESS AND POLITICAL CONFLICT IN CHILE (1970 - 1973)

MONCHAI BUNPANOMCHAI

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of MASTER OF POLITICAL SCIENCE

(Diplomacy and International Relations)

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

2024

Copyright of Srinakharinwirot University

การค้นคว้าอิสระ

เรื่อง

พันธมิตรเพื่อความก้าวหน้ากับความขัดแย้งทางการเมืองในชิลี (ค.ศ. 1970 - 1973)

ของ

มนต์ชัย บุญพนมชัย

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์จิตร์ชัย เอกปัญญากุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าการค้นคว้าอิสระ

..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวพล ชมภูพันธ์)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิพิมพ์ ศรีบัลลังก์)

..... กรรมการภายนอก

(อาจารย์ ดร.ศิบดี นพประเสริฐ)

ชื่อเรื่อง	พันธมิตรเพื่อความก้าวหน้ากับความขัดแย้งทางการเมืองในชิลี (ค.ศ. 1970 - 1973)
ผู้วิจัย	มนต์ชัย บุญพรมชัย
ปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2567
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวพล ชมภูพันธ์

การศึกษานี้วิเคราะห์บทบาทของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าในฐานะเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ของสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามเย็น โดยเน้นที่ชิลีในช่วงปี 1970-1973 ภายใต้รัฐบาลสังคมนิยมของซัลบาดอร์ อาเยนเด ทฤษฎีการเชื่อมโยงให้คำอธิบายเกี่ยวกับพลวัตระหว่างนโยบายความช่วยเหลือภายนอกและความขัดแย้งทางการเมืองภายในผ่านการเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ และความเชื่อมโยงทางสังคม ผลลัพธ์บ่งชี้ว่าโครงการพันธมิตรเป็นมากกว่ากลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่ยังเป็นช่องทางที่อุดมการณ์ทุนนิยมของอเมริกาแพร่กระจายและตั้งใจที่จะกำหนดทิศทางการนโยบายในประเทศผู้รับเพื่อสร้างผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา โครงการนี้สนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสถาบันในชิลี แต่เมื่อนโยบายของรัฐบาลอาเยนเดไม่เป็นที่ยอมรับของสหรัฐอเมริกา ความช่วยเหลือก็ถูกตัดและเกิดแรงกดดัน ทั้งมาตรการทางเศรษฐกิจและการต่อต้านทางการเมือง ซึ่งนำไปสู่วิกฤตในประเทศเรอรังซึ่งสิ้นสุดลงด้วยการรัฐประหารในปี 1973 การศึกษานี้ช่วยให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายใน ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาในช่วงสงครามเย็นไม่ได้เป็นการให้ความช่วยเหลือที่เป็นกลางทางอุดมการณ์ แต่เป็นกลยุทธ์ทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อเสถียรภาพของรัฐและแนวโน้มของระบอบการปกครองในประเทศกำลังพัฒนา

คำสำคัญ: พันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า, ความขัดแย้งทางการเมืองชิลี (1970-1973), ทฤษฎีเชื่อมโยง

Title	THE ALLIANCE FOR PROGRESS AND POLITICAL CONFLICT IN CHILE (1970 - 1973)
Author	MONCHAI BUNPANOMCHAI
Degree	MASTER OF POLITICAL SCIENCE
Academic Year	2024
Advisor	Assistant Professor Siwapon Chompupun, Ph.D.

This research examines the role of the Alliance for Progress as a strategic instrument of the United States during the Cold War, focusing on Chile between 1970 and 1973 under the socialist government of Salvador Allende. Drawing on linkage theory, the study analyzes the interplay between external aid and internal political conflict across three key dimensions: intergovernmental, economic, and social linkages. The findings reveal that the Alliance went beyond a framework for economic and social development it served as a vehicle for spreading American capitalist ideology and for influencing the policy orientation of recipient states in line with U.S. interests. In Chile, the program initially supported infrastructure and institutional development. However, when Allende's policies diverged from U.S. expectations, aid was withdrawn and pressure intensified-through both economic measures and political opposition-eventually resulting in a prolonged domestic crisis that culminated in the 1973 coup d'état. This study contributes to a deeper understanding of the nexus between external influence and internal political transformation, arguing that Cold War development aid was not ideologically neutral, but rather a geopolitical strategy that profoundly impacted the stability and regime trajectory of developing countries.

Keywords: The Alliance for Progress, Political conflict in Chile (1970-1973), Linkage Theory

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ และแนวคิดทางวิชาการอันทรงคุณค่า ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดทำงานวิจัย ฉบับนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศิวพล ชมพูพันธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้ให้ คำปรึกษาอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอด้วยความเมตตาและเอื้อเฟื้อเป็นอย่างสูง อีกทั้ง ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบที่ได้กรุณาให้คำแนะนำเชิงวิชาการที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อ การพัฒนาคุณภาพของผลงานให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าขอขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ให้ความร่วมมือ ความช่วยเหลือ และกำลังใจตลอดระยะเวลา การศึกษาวิจัย ทั้งในด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสนับสนุนข้อมูล และการแบ่งปัน ประสบการณ์ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีคุณค่าอย่างยิ่งยวด ตลอดจนขอกราบขอบพระคุณคุณบิดา มารดา และครอบครัวที่เป็นแรงสนับสนุนอันมั่นคงในทุกช่วงเวลาของการดำเนินงาน ทั้งนี้ หากเนื้อหาในผลงานฉบับนี้มีข้อผิดพลาดหรือขาดตกบกพร่องประการใด ข้าพเจ้าน้อมรับไว้ ด้วยความเคารพ และขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วยความจริงใจ

มนต์ชัย บุญพนมชัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญรูปภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 คำถามการวิจัย	2
1.3 สมมติฐานการวิจัย	3
1.4 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
2.1 แนวคิดทฤษฎี	5
2.2 สำนวนวรรณกรรม.....	9
2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Theoretical Framework)	11
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	13
3.1 ประเภทการวิจัย.....	13
3.2 แหล่งข้อมูล.....	13

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	14
3.4 ความถูกต้องเชิงวิชาการและจริยธรรมการวิจัย	15
3.5 ขอบเขตการศึกษา	15
บทที่ 4 ผลการศึกษา	16
4.1 การเข้ามาของพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า	16
4.2 บทบาทของพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้ากับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของชาติ	18
4.3 วิฤตการณ์การเมืองชาติ	24
4.4 สังเคราะห์ความยั่งยืนของพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า	28
บทที่ 5 อภิปรายผลการศึกษา	32
5.1 สรุปผลการศึกษา	32
5.2 การอภิปรายผลการศึกษา	33
5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต	38
บรรณานุกรม	40

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย	12
--------------------------------------	----

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

พันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า (The Alliance for Progress) คือโครงการพัฒนาความร่วมมือระหว่างสหรัฐอเมริกาและประเทศละตินอเมริกา ซึ่งเปิดตัวโดยประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี เมื่อราวปี ค.ศ. 1961 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในภูมิภาคละตินอเมริกา เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำ และควบคุมการแพร่กระจายของลัทธิคอมมิวนิสต์ในบริบทของสงครามเย็น (Dunne, 2016) โครงการดังกล่าวเป็นตัวอย่างสำคัญของการใช้นโยบายการพัฒนาเป็นเครื่องมือทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา โดยมุ่งหวังสร้างอิทธิพลในภูมิภาคผ่านกลไก "อ่อน" (soft power) แทนการใช้อำนาจทางทหาร

อย่างไรก็ตาม ความคิดริเริ่มนี้ต้องเผชิญกับข้อจำกัดทั้งในด้านนโยบายที่ไม่สอดคล้องกันจากฝั่งสหรัฐอเมริกา การจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพในประเทศผู้รับ และการต่อต้านจากกลุ่มชนชั้นนำในละตินอเมริกาที่ไม่ต้องการให้มีการปฏิรูปโครงสร้างอำนาจเดิม อันได้แก่ การถือครองที่ดิน หรือการเปลี่ยนแปลงลำดับชนชั้นในสังคม วัตถุประสงค์เชิงอุดมคติของโครงการจึงถูกบั่นทอนลง และในบางกรณี การแทรกแซงผ่านความช่วยเหลือกลับกลายเป็นปัจจัยกระตุ้นความขัดแย้งภายในประเทศนั้น ๆ

เหตุผลที่เลือกศึกษาโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า เนื่องจากเป็นกรณีที่สะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายต่างประเทศของมหาอำนาจ กับโครงสร้างภายในของรัฐโลกที่สามได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาภายใต้บริบทของสงครามเย็น ซึ่งการแข่งขันเชิงอุดมการณ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียตได้แทรกซึมเข้าสู่ระดับชาติอย่างลึกซึ้ง ขณะเดียวกัน การเลือกกรณีศึกษาประเทศชิลีมีความเหมาะสมเป็นพิเศษ เนื่องจากชิลีในช่วงทศวรรษ 1960–1970 เป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือในระดับสูง อีกทั้งมีลักษณะทางการเมืองที่เปิดกว้างและหลากหลายเชิงอุดมการณ์ ทำให้สามารถศึกษา พลวัตระหว่างแรงกดดันจากภายนอกและปฏิกิริยาภายใน ได้อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะในช่วงการดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีชิลบาโดร์ อาเยนเด

ภายใต้รัฐบาลอาเยนเด (ค.ศ. 1970–1973) ชิลีได้ดำเนินนโยบายสังคมนิยมอย่างเต็มรูปแบบ เช่น การโอนกิจการเหมืองแร่ให้รัฐ การควบคุมราคาสินค้า และการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ซึ่งสหรัฐอเมริกามองว่าเป็นภัยคุกคามต่อผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจและอุดมการณ์

ในภูมิภาค จึงตอบโต้ด้วยการลดความช่วยเหลือ กีดกันทางการเงิน และสนับสนุนกลุ่มฝ่ายค้านผ่านสำนักข่าวกรองกลาง (CIA) ความตึงเครียดที่เกิดขึ้น ส่งผลให้เกิดการแบ่งขั้วในสังคมซิดี จนกระทั่งนำไปสู่การรัฐประหารเมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 1973 ภายใต้การนำของนายพลออกุสโต ปิโนเชต์ ซึ่งถือเป็นจุดสิ้นสุดของระบอบประชาธิปไตย และจุดเริ่มต้นของเผด็จการทหารที่ยาวนานถึง 17 ปี (Sigmund, 1977)

การศึกษานี้จึงมีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์บทบาทของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าในบริบทของซิดี โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีการเชื่อมโยง (Linkage Theory) ของ เจมส์ เอ็น. รอสเนา (James N. Rosenau) เป็นเครื่องมือสำคัญในการทำความเข้าใจ ความเชื่อมโยง (linkage) ในทฤษฎีนี้หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ระหว่างระบบภายในประเทศกับระบบระหว่างประเทศ ซึ่งการกระทำในระบบหนึ่งจะส่งผลต่ออีกระบบหนึ่ง โดยรอสเนาแบ่ง ความเชื่อมโยง ออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ ความเชื่อมโยงโดยตรง (direct linkage) ที่มีเจตนาแทรกแซงโดยตรง เช่น การให้ความช่วยเหลือหรือการกีดกันผ่านนโยบายเศรษฐกิจ และความเชื่อมโยงโดยอ้อม (indirect linkage) ซึ่งแม้ไม่มีเจตนาโดยตรง แต่กระบวนการภายในประเทศ เช่น การเลือกตั้งหรือความเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย อาจส่งผลกระทบต่อท่าทีของต่างประเทศ

กรณีของซิดีเป็นตัวอย่างที่สะท้อนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมโยงโดยตรงผ่านโครงการความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกา และความเชื่อมโยงโดยอ้อม ผ่านการเลือกตั้งของอาเยนเดและแนวทางการปฏิรูปของรัฐบาล ซึ่งกระตุ้นให้เกิดการตอบโต้จากต่างประเทศ การวิเคราะห์ในกรอบนี้จะช่วยให้เห็นชัดว่า ความล้มเหลวของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าไม่ได้เกิดจากตัวโครงการโดยลำพัง แต่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ที่ไม่สมดุลระหว่างนโยบายต่างประเทศกับโครงสร้างภายในของประเทศที่รับความช่วยเหลือ อันเป็นประเด็นสำคัญต่อการทำความเข้าใจความเปราะบางของรัฐในโลกกำลังพัฒนา ภายใต้บริบทของการแข่งขันเชิงอุดมการณ์ในระดับโลก

1.2 คำถามการวิจัย

โครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าในช่วงสงครามเย็นส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศซิดีในช่วงปี 1970–1973 ผ่านกลไกทางนโยบายและการตอบสนองของกลุ่มทางสังคมอย่างไร?

1.3 สมมติฐานการวิจัย

การดำเนินนโยบายของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าในซีลีระหว่างปี 1961–1970 ส่งผลให้เกิดพลวัตของความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศผ่านการสร้างแรงตึงเครียดระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ภายใน และกลายเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดรัฐประหารในปี 1973

1.4 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าในฐานะเครื่องมือของสหรัฐอเมริกาที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศซีลี
2. เพื่อศึกษากลไกที่เชื่อมโยงนโยบายความช่วยเหลือจากภายนอกเข้ากับพลวัตความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ
3. เพื่ออธิบายว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในช่วงรัฐบาลชัลบาดอร์ อาเอยนเด เป็นผลสะสมของปัจจัยใด และโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้ามีส่วนในกระบวนการนำไปสู่รัฐประหารปี 1973 อย่างไร

1.5 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า โดยเป็นความร่วมมือระหว่างสหรัฐอเมริกาและประเทศละตินอเมริกาในช่วงสงครามเย็น ซึ่งออกแบบมาเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมในขณะที่ควบคุมการแพร่กระจายของลัทธิคอมมิวนิสต์ ซีลีเป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับประโยชน์อย่างมากจากการสนับสนุนนี้ระหว่างปี 1961 ถึง 1970 ในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา สาธารณสุข การปฏิรูปที่ดิน และโครงสร้างพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ความช่วยเหลือนี้ยังไม่ได้จัดการกับปัญหาที่รากลึกซึ่งอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจได้อย่างแท้จริง จนนำไปสู่ความไม่พอใจในหมู่ประชาชนบางกลุ่มเมื่อ ชัลบาดอร์ อาเอยนเด เข้าดำรงตำแหน่งในปี 1970 และยอมรับนโยบายสังคมนิยมที่ขัดแย้งกับทัศนคติของสหรัฐอเมริกา ความตึงเครียดทางการเมืองก็เพิ่มขึ้นซึ่งจุดสุดยอดคือรัฐประหารปี 1973 การศึกษานี้พยายามตรวจสอบว่าความคิดริเริ่มเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองในซีลีอย่างไร โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีการเชื่อมโยง และมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจพลวัตของปัจจัยภายในและภายนอกที่เชื่อมโยงกันในบริบทของสงครามเย็น

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้ศึกษา จะสามารถเข้าใจบทบาทของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติ
2. ผู้ศึกษา จะสามารถอธิบายกลไกความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายจากภายนอกกับความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศชาติได้อย่างเป็นระบบ
3. ผู้ศึกษา จะสามารถวิเคราะห์ปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยเฉพาะบทบาทของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า ในกระบวนการที่นำไปสู่การรัฐประหารเมื่อปี ค.ศ. 1973

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี

ทฤษฎีการเชื่อมโยง (Linkage Theory)

ทฤษฎีการเชื่อมโยงเป็นแนวคิดที่สำคัญในขอบเขตของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เสนอโดยโรสเนา นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันผู้มีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภายในระบบโลกทฤษฎีนี้พยายามชี้แจงว่าเหตุการณ์ทางการเมืองภายในประเทศไม่สามารถเข้าใจได้อย่างครอบคลุมโดยไม่ยอมรับความเชื่อมโยงกับอิทธิพลภายนอกหรือกรอบสากล โดยเฉพาะในช่วงยุคโลกาภิวัตน์และสงครามเย็นเมื่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีความซับซ้อนอย่างมากและเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้ง โดยทฤษฎีนี้อธิบายถึงความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนและคาบเกี่ยวกันระหว่างการเมืองภายในประเทศและการเมืองระหว่างประเทศ โดยระบบของการเมืองทั้งสองระบบต่างเป็นทั้งเหตุและผลซึ่งกันและกัน ปรัชญาการณหรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในระบบหนึ่งสามารถส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่ออีกระบบหนึ่งได้ (Rosenau, 1969)

โรสเนาได้แบ่ง “ความเชื่อมโยง” ออกเป็นหลายประเภท ซึ่งแต่ละประเภทสะท้อนถึงลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างภายในประเทศกับภายนอก ดังนี้

1. ความเชื่อมโยงเชิงระบบ (Systemic Linkage) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับระบบระหว่างประเทศโดยรวม ตัวอย่างจากความแข่งขันระหว่างมหาอำนาจตลอดสงครามเย็นหรือหลายวิธีที่โลกมีโครงสร้างการเชื่อมโยงดังกล่าวมักมีอิทธิพลต่อวิถีของนโยบายของรัฐรวมถึงการตัดสินใจในช่วงสงครามเย็นหรือการตอบสนองต่อความต้องการขององค์กรระหว่างประเทศ

2. ความเชื่อมโยงทางสังคม (Societal Linkage) หมายถึง การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ องค์กรประชาสังคม หรือการเคลื่อนไหวทางสังคมทั่วประเทศต่าง ๆ เช่น ความร่วมมือขององค์กรไม่ใช่ว่าภาครัฐข้ามชาติ การเคลื่อนไหวของแรงงาน หรือแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม การเชื่อมต่อดังกล่าวอาจมีอิทธิพลต่อการรับรู้ของประชาชนและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

3. ความเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาล (Governmental Linkage) หมายถึง ความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ เช่น ความร่วมมือทางการทูต การลงนามในข้อตกลงระหว่างประเทศ หรือการให้ความช่วยเหลือทางการเมืองและเศรษฐกิจ ความเชื่อมโยงนี้มีผลต่อการกำหนดนโยบายภายในประเทศ และอาจนำไปสู่การแทรกแซงทางการเมือง

4. ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ (Economic Linkage) หมายถึง ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น การค้าระหว่างประเทศ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) การให้เงินกู้หรือความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ ความเชื่อมโยงนี้สามารถเป็นทั้งแรงสนับสนุนและแรงกดดันต่อรัฐบาลในการกำหนดนโยบาย

นอกเหนือจากการจัดจำแนกตามลักษณะของความสัมพันธ์ (เช่น เศรษฐกิจ รัฐบาล สังคม) รอสเนว์ ยังเสนอการแบ่งความเชื่อมโยงออกเป็น 2 ประเภทหลักตามเจตนาของการกระทำ ได้แก่

1. ความเชื่อมโยงโดยตรง คือ การเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นอย่างมีเจตนาและมีเป้าหมายเฉพาะ ซึ่งผู้กระทำ (มักเป็นรัฐหรือองค์การระหว่างประเทศ) ตั้งใจส่งผลกระทบต่ออีกระบบหนึ่งโดยตรง ตัวอย่างเช่น

- การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจโดยมีเงื่อนไขทางการเมือง
- การกดดันหรือคว่ำบาตรประเทศใดประเทศหนึ่งเพื่อให้เปลี่ยนแปลงนโยบาย
- การสนับสนุนกลุ่มการเมืองหรือฝ่ายค้านในประเทศเป้าหมาย

2. ความเชื่อมโยงโดยอ้อม คือ การเชื่อมโยงที่แม้ไม่มีเจตนาโดยตรงจากฝ่ายกระทำ แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นข้ามพรมแดนไปยังระบบอื่นนั้นเป็นจริง เช่น:

- การที่การเลือกตั้งหรือการรัฐประหารในประเทศหนึ่งนำไปสู่การตอบสนองของรัฐบาลต่างประเทศ
- การเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจภายในที่กระตุ้นความเคลื่อนไหวจากตลาดทุนต่างชาติ
- ความไม่พอใจของประชาชนในประเทศหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสสื่อหรือการเคลื่อนไหวในอีกประเทศหนึ่ง

ทั้งสองมิติของความเชื่อมโยงนี้ช่วยขยายความเข้าใจว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ใช่เพียงการดำเนินการเชิงโครงสร้างโดยรัฐต่อรัฐเท่านั้น แต่ยังเกิดจากแรงกระตุ้นที่มีรากฐานจากภายใน ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบเชิงระบบต่อเวทีระหว่างประเทศได้อย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้ รอสเนว์ มองว่าโลกในปัจจุบันที่เชื่อมโยงกันด้วยเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ก้าวหน้า ทำให้ระบบการเมืองภายในประเทศไม่ได้แยกขาดจากสภาพแวดล้อมที่กว้างใหญ่กว่า เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี และในทางกลับกันระบบการเมืองระหว่างประเทศก็ได้รับอิทธิพลจากลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นภายในแต่ละประเทศด้วย ซึ่งวัตถุประสงค์หลักของแนวคิดความเชื่อมโยง คือ การทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการที่ระบบภายในประเทศและ

ระบบระหว่างประเทศมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน โดยมุ่งศึกษาพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่เริ่มต้นจากระบบหนึ่งภายในประเทศ และส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังอีกระบบหนึ่งในระดับระหว่างประเทศ โดยการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศของรอสเนาวันนั้น ได้เรียกการกำหนดนโยบายต่างประเทศ โดยยึดพื้นฐานลักษณะว่าเป็นการเชื่อมโยงแบบเชื่อมโยง (Linkage Politics) และเรียกการวิเคราะห์การกำหนดนโยบายต่างประเทศตามแนวนี้ว่าเป็นทฤษฎีการเชื่อมโยง ซึ่งรอสเนาวันได้นำเสนอแนวคิดหลักหลายประการที่ช่วยอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างระบบระหว่างประเทศกับระบบการเมืองภายในของแต่ละประเทศ ดังนี้

1. ผลจากนโยบาย (Policy Outputs) หมายถึง การกระทำหรือผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายภายในระบบการเมืองของรัฐ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น ระบบระหว่างประเทศ หรือสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศอื่น ๆ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ นโยบายที่มุ่งขยายอำนาจทางทหารของเยอรมนีและญี่ปุ่นก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งนำไปสู่ความไม่สงบและความวุ่นวายในระดับโลก

2. สิ่งที่กระทบจากสภาพแวดล้อม (Environmental Inputs) หมายถึง อิทธิพลหรือผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของรัฐ กลุ่มบุคคล หรือองค์กรระหว่างประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมโดยรวม ตัวอย่างเช่น การที่สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตพัฒนากองกำลังอาวุธนิวเคลียร์อย่างต่อเนื่อง ทำให้ระบบอำนาจระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงจากสมดุลอำนาจไปสู่การรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่มหาอำนาจไม่กี่ประเทศ

3. ผลจากสภาพแวดล้อม (Environmental Outputs) หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งส่งผลย้อนกลับมายังระบบการเมืองภายในประเทศ และถูกระบบนั้นตอบสนองหรือปรับตัว ตัวอย่างเช่น การแพร่ขยายของอาวุธนิวเคลียร์ที่เพิ่มขึ้นทั่วโลก ทำให้หลายประเทศจำเป็นต้องพัฒนาและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์เพื่อความมั่นคงของตนเอง

4. สิ่งที่กระทบนโยบาย (Policy Inputs) หมายถึง พฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนอกกระบวนการเมืองของรัฐ แต่กลับเข้ามามีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายภายในประเทศ ตัวอย่างเช่น สงครามในอินโดจีนที่ส่งผลให้กลุ่มประเทศอาเซียต้องปรับเปลี่ยนนโยบายความร่วมมือระหว่างกัน เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

รอสเนาร์ ยังได้ขยายความถึงความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการของปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อพลวัตทางการเมือง ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน (Internal Factors) ประกอบด้วย

1.1 ตัวแสดง (Actors) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่มีบทบาทในการเมือง เช่น คณะผู้บริหารประเทศ สมาชิกสภานิติบัญญัติ ข้าราชการทั้งพลเรือนและทหาร พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และผู้นำกลุ่มต่าง ๆ

1.2 ทศนคติ (Attitudes) ครอบคลุมถึงอุดมการณ์ทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง และความคิดเห็นของสาธารณชน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและทิศทางของประเทศ

1.3 สถาบัน (Institutions) หมายถึง โครงสร้างและกลไกสำคัญของรัฐ เช่น ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ ระบบราชการ สถาบันทางทหาร ระบบการเลือกตั้ง ระบบพรรคการเมือง ระบบการสื่อสาร และสถาบันทางสังคมอื่น ๆ

1.4 กระบวนการ (Processes) หมายถึง ขั้นตอนและพลวัตที่เกิดขึ้นในสังคม และการเมือง เช่น การเรียนรู้ทางสังคม การดึงดูดผู้คนเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมืองและสังคม การแสดงออกและรวบรวมผลประโยชน์ การกำหนดและการบริหารนโยบาย รวมถึงกระบวนการรวมกลุ่มหรือการแตกแยกของกลุ่มคนในสังคม

2. ปัจจัยภายนอก (External Factors) ประกอบด้วย

2.1 สภาพแวดล้อมประชิด (Contiguous Factors) หมายถึง ระบบการเมืองของประเทศที่อยู่ติดกับพรมแดนของประเทศที่กำลังศึกษา ซึ่งอาจนำไปสู่ความสัมพันธ์อันดีหรือการแข่งขันทางประวัติศาสตร์

2.2 สภาพแวดล้อมภูมิภาค (Regional Factors) หมายถึง ระบบการเมืองของประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเดียวกัน ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับสภาพแวดล้อมประชิด แต่มีขอบเขตกว้างกว่า โดยขึ้นอยู่กับขนาดของภูมิภาค ลักษณะทางวัฒนธรรม และความเชื่อทางศาสนาที่คล้ายคลึงกัน

2.3 สภาพแวดล้อมสงครามเย็น (Cold War Factors) หมายถึง สภาวะที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงแข่งขันและความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจในยุคสงครามเย็น ซึ่งปัจจุบันได้สิ้นสุดลงแล้ว และถูกแทนที่ด้วยการแข่งขันด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

2.4 สภาวะแวดล้อมทางเผ่าพันธุ์ (Racial Factors) หมายถึง ความคาดหวัง แนวโน้ม และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายนอกกระบวนการเมือง ซึ่งมีสาเหตุมาจากความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนที่มีเผ่าพันธุ์หรือเชื้อชาติแตกต่างกัน

2.5 สภาพแวดล้อมทางทรัพยากร (Resources Factors) หมายถึง กิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การดำเนินงาน และการใช้สินค้าและบริการในระดับโลกภายนอก ระบบของประเทศ เช่น ระบบการค้าระหว่างประเทศ

2.6 สภาพแวดล้อมทางองค์การ (Organization Factors) หมายถึง บทบาทและกิจกรรมของสถาบันและองค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ทฤษฎีการเชื่อมโยงของรอสเนาว์ ชี้ให้เห็นว่าการทำความเข้าใจพลวัตทางการเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่ง จำเป็นต้องพิจารณาถึงความเชื่อมโยงที่ซับซ้อนระหว่างปัจจัยภายในประเทศและอิทธิพลจากปัจจัยภายนอก ซึ่งล้วนส่งผลต่อการกำหนดนโยบายและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในทุกระดับ

2.2 สำนวนวรรณกรรม

งานวิชาการจำนวนมากได้วิเคราะห์บทบาทของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าในฐานะเครื่องมือทางการทูตและกลยุทธ์ของสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามเย็น โดยเฉพาะในบริบทของลาตินอเมริกา ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีความเปราะบางทางการเมืองและอ่อนไหวต่ออิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ Ioris และ Mozer (2019) ชี้ให้เห็นว่าความคิดริเริ่มของพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้ามีจุดมุ่งหมายในการขับเคลื่อนการพัฒนาในบราซิลและละตินอเมริกา โดยสนับสนุนกรอบทฤษฎีนิยามที่สอดคล้องกับแนวโน้มอำนาจนิยมของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเผยให้เห็นความขัดแย้งโดยเนื้อแท้ของโครงการนี้: ยอมรับความจำเป็นด้านพัฒนาการของภูมิภาค ขณะเดียวกันก็พยายามอ้างอิทธิพลของตน

Dunne (2016) ได้วางโครงการนี้ไว้ภายใต้กรอบความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกา-ลาตินอเมริกา โดยเฉพาะกับคิวบา ตั้งแต่ทศวรรษ 1960 ถึงต้นศตวรรษที่ 21 ซึ่งสะท้อนถึงความรู้สึกในแง่ดีเบื้องต้นต่อโครงการ แต่เมื่อเผชิญกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ความท้าทายของความยากจน และการบริหารราชการที่อ่อนแอ ความสงสัยในประสิทธิผลของโครงการก็เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในยุคของจอห์นสันและนิกสัน

ในอีกมุมหนึ่ง Flynn (2014) ชี้ให้เห็นว่าการวางโครงการนี้เป็นความคิดริเริ่มจากสหรัฐอเมริกาฝ่ายเดียวนั้น เป็นการบิดเบือนข้อเท็จจริง เนื่องจากปัญญาชน นักการทูต และผู้นำทางการเมืองของลาตินอเมริกาเองมีบทบาทสำคัญในการเจรจาเพื่อกำหนดรูปแบบโครงการ รวมถึงการต่อรองผลประโยชน์ การรักษาอธิปไตย และการลดทอนวาทกรรมต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่เกินจริง

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในบริบทของชิลี งานวรรณกรรมร่วมสมัยได้เน้นการวิเคราะห์ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ในช่วงรัฐบาลอาเยนเด (1970–1973) ซึ่งเป็นช่วงที่ประเทศเผชิญแรงกดดันทั้งภายในและภายนอก จากการแบ่งขั้วทางการเมืองและการแทรกแซงของสหรัฐอเมริกา (Molina & Odekerken, 2024; Morales Aguilera, 2020; Sigmund, 1977) สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนกลุ่มต่อต้านและใช้มาตรการทางเศรษฐกิจเพื่อบั่นทอนเสถียรภาพของรัฐบาลฝ่ายซ้าย ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการป้องกันการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ในภูมิภาค

ในด้านของการเปรียบเทียบบริบทระดับชาติ งานวิชาการหลายชิ้นได้สำรวจลักษณะการดำเนินโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าในประเทศต่าง ๆ เช่น บราซิล โคลอมเบีย และชิลี แม้ว่าทั้งสามประเทศจะได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ภายใต้โครงการเดียวกัน แต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และโครงสร้างอำนาจภายในประเทศนั้น ๆ โดยเฉพาะในกรณีของบราซิลและโคลอมเบีย งานของ Morales Castro (2016) ชี้ให้เห็นว่าความพยายามในการดำเนินการปฏิรูปที่ดินภายใต้กรอบของโครงการพันธมิตรฯ ส่วนใหญ่มักเผชิญอุปสรรคจากการต่อต้านของชนชั้นนำ ซึ่งจำกัดผลกระทบของนโยบายด้านพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ ข้อค้นพบเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของโครงการพันธมิตรฯ ในการบรรลุเป้าหมายในบริบทที่มีความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างที่ฝังรากลึก

อีกมิติหนึ่งที่สำคัญคือบทบาทของสื่อมวลชนในกระบวนการทางการเมือง โดยเฉพาะในบริบทของสงครามเย็น สื่อกลายเป็นเวทีสำคัญสำหรับการต่อสู้เชิงอุดมการณ์ สถานีโทรทัศน์อย่าง UCV-TV ในชิลี มีบทบาทในการถ่ายทอดภาพกิจกรรมของผู้สมัครเลือกตั้งและการรณรงค์ (Dávila, 2023) ซึ่งช่วยกำหนดทิศทางการรับรู้ของสาธารณชน นอกจากนี้ งานของ Harmer (2011) และ Booth (2020) ยังชี้ให้เห็นว่าในหลายประเทศ สื่อมวลชนถูกใช้อย่างเป็นระบบโดยรัฐบาลหรือกลุ่มอำนาจในการ “จัดกรอบ” (framing) ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ เพื่อสร้างความชอบธรรมต่อการแทรกแซงจากภายนอกและการปราบปรามภายใน

ท้ายที่สุด บทบาทของวรรณกรรมนี้สะท้อนให้เห็นว่าโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าไม่ได้เป็นเพียงโครงการพัฒนา แต่เป็นกลไกเชิงอุดมการณ์ที่แฝงมาด้วยเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ และการวิเคราะห์ผ่านกรอบทฤษฎีการเชื่อมโยง ช่วยให้เข้าใจพลวัตระหว่างปัจจัยภายนอกกับโครงสร้างภายในได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในอดีตจำนวนมากมักให้ความสำคัญกับระดับมหภาคหรือมิตินโยบายรัฐเป็นหลัก ขณะที่การศึกษาค้นคว้านี้มีความโดดเด่นตรงที่นำเสนอการผกผันระหว่างการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างภายนอกกับพลวัตของกลุ่มผลประโยชน์และบทบาทของสื่อภายในประเทศ โดยเฉพาะในกรณีของชิลีช่วงก่อนรัฐประหาร

ปี 1973 ซึ่งเปิดเผยให้เห็นว่าความช่วยเหลือจากภายนอกไม่ได้ดำเนินไปในลักษณะเส้นทางเดียว แต่มีการต่อต้าน ปรับตัว และต่อรองอย่างซับซ้อนจากภายใน งานวิจัยชิ้นนี้จึงไม่เพียงแต่ต่อยอดองค์ความรู้เดิม แต่ยังนำเสนอแนวทางการวิเคราะห์ที่สามารถสะท้อนถึงความซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาและอำนาจทางการเมืองในบริบทสงครามเย็นได้อย่างรอบด้าน และเฉียบคมยิ่งขึ้น

2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย (Theoretical Framework)

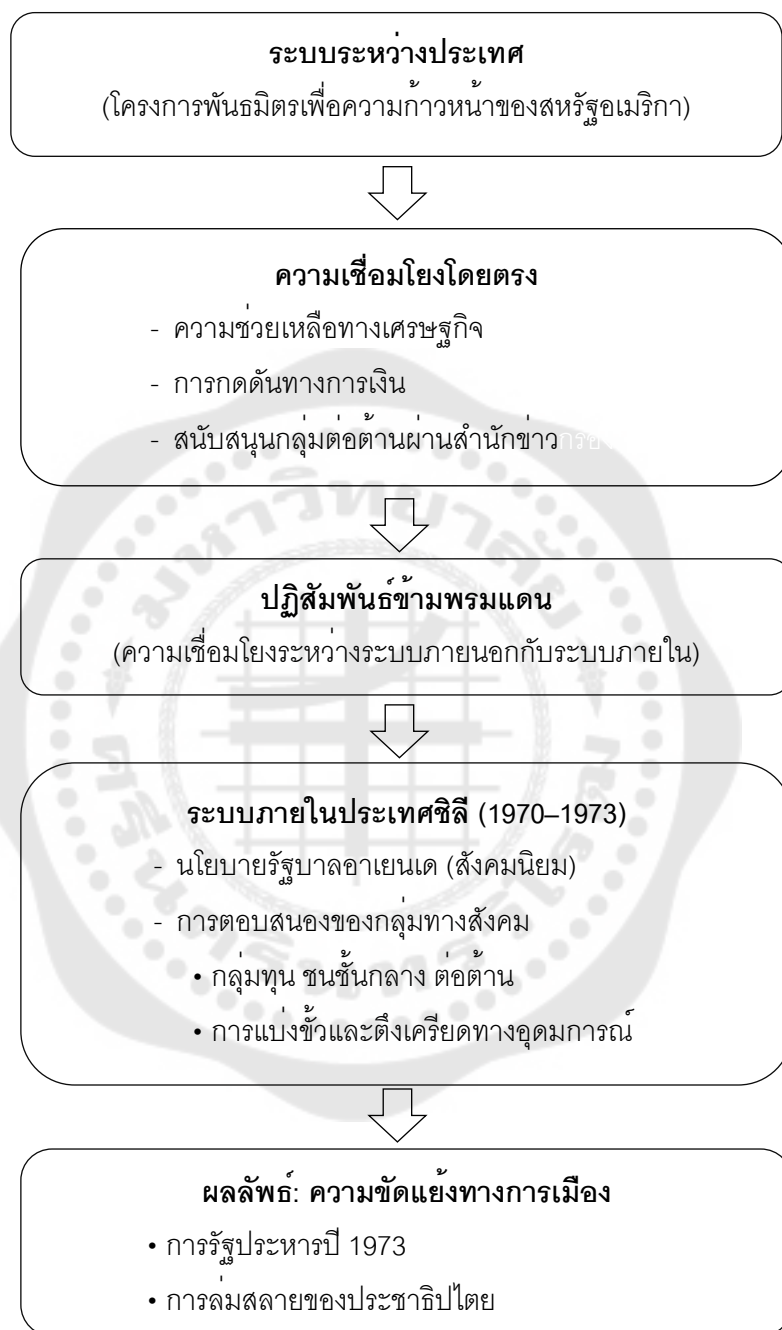
งานวิจัยนี้จึงกรอบแนวคิดทฤษฎีการเชื่อมโยงของรอสเนาว์ ซึ่งเน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบภายในประเทศ (domestic system) กับระบบระหว่างประเทศ (international system) ผ่านการแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ระหว่างสองระบบนี้ โดยรอสเนาว์ เสนอว่าความเชื่อมโยงเป็นพฤติกรรมหรือสถานการณ์ที่การดำเนินการในระบบหนึ่งสามารถสร้างผลกระทบต่ออีกระบบหนึ่ง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม การทำความเข้าใจลักษณะของความเชื่อมโยงจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการอธิบายพลวัตของความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในโลกยุคสงครามเย็น รอสเนาว์ แบ่งความเชื่อมโยงออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่

1. ความเชื่อมโยงโดยตรง: ความเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นอย่างมีเจตนา เช่น การแทรกแซงเชิงนโยบาย ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ การคว่ำบาตร หรือกลยุทธ์ทางการทูต ซึ่งประเทศหนึ่งดำเนินการโดยมีเป้าหมายชัดเจนที่จะส่งผลกระทบต่ออีกประเทศหนึ่ง
2. ความเชื่อมโยงโดยอ้อม: ความเชื่อมโยงที่ไม่มีเจตนาก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรง แต่การกระทำภายในระบบหนึ่ง (เช่น การเลือกตั้ง การรัฐประหาร หรือการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย) ก่อให้เกิดผลสะท้อนต่อระบบระหว่างประเทศ หรือจุดชนวนให้มีการตอบโต้จากภายนอก

ในการศึกษากรณีของประเทศไทยระหว่างปี ค.ศ. 1970-1973 กรอบแนวคิดนี้ถูกนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์พลวัตของความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมโยงโดยตรง ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกา การลดความช่วยเหลือ การสนับสนุนฝ่ายตรงข้ามผ่านสำนักข่าวกรองกลาง กับความเชื่อมโยงโดยอ้อม เช่น การที่ซีเล็คเลือกตั้งรัฐบาลสังคมนิยมภายใต้การนำของอาเยนเด อันนำมาซึ่งการตอบสนองทางลบจากมหาอำนาจตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา

กรอบแนวคิดนี้จะช่วยให้สามารถอธิบายว่า ทำไมและอย่างไรโครงการพัฒนาในลักษณะพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าจึงส่งผลไม่แค่ในมิติด้านเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน แต่ยังลึกซึ้งถึงระดับโครงสร้างการเมือง อุดมการณ์ และการแบ่งข้างในสังคมผู้รับความช่วยเหลือด้วย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

3.1 ประเภทการวิจัย

การศึกษานี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก เนื่องจากหัวข้อที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ การเมือง และอุดมการณ์ ซึ่งไม่สามารถวัดผลได้ด้วยตัวเลขหรือสถิติ แต่ต้องอาศัยการตีความและการวิเคราะห์เชิงลึกจากเอกสารและบริบททางสังคมในช่วงเวลานั้น การวิจัยเชิงคุณภาพจึงเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการทำความเข้าใจพลวัตของความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศชิลี ซึ่งเกิดขึ้นจากโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า ภายใต้กรอบการวิจัยเชิงคุณภาพ การศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เพื่อสืบค้นพัฒนาการของนโยบายและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1961–1973 การวิเคราะห์ประเภทนี้ช่วยให้เข้าใจบริบททางประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจการเมือง และสังคมวิทยา ที่ส่งผลต่อนโยบายของชิลีและความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามเย็น

3.2 แหล่งข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)

ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ เอกสารทางการทูตและนโยบายจากรัฐบาลชิลีและสหรัฐอเมริกา คือ Memoria Chilena (เว็บไซต์หอสมุดแห่งชาติชิลี) ที่เก็บรวบรวมเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์ ชิลี อาทิ กฎหมายปฏิรูปที่ดิน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)

ข้อมูลทุติยภูมิที่ใช้ในการศึกษานี้ประกอบด้วยงานวิจัยทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ซึ่งผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยกล่าวถึงอิทธิพลของนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาและโครงการพัฒนาในภูมิภาคลาตินอเมริกา โดยเฉพาะในบริบทของประเทศชิลีช่วงสงครามเย็น แหล่งข้อมูลเหล่านี้สามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มได้ดังนี้:

Taffet (2007) และ Dunne (2016) วิเคราะห์โครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าในฐานะเครื่องมือทางการทูตและยุทธศาสตร์เชิงอุดมการณ์ในการขับเคลื่อนนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ในภูมิภาคลาตินอเมริกา ขณะที่ Loris & Mozer (2019) ศึกษากรอบนโยบายด้านการวางผังเมืองและพัฒนาเมืองในช่วงรัฐบาลเอดูอาร์โด เฟร์เรร์ของชิลี ซึ่งเป็นช่วงที่โครงการดังกล่าวได้รับการดำเนินการอย่างเข้มข้น Molina and Odekerken (2024) และ Arriaza Peña (2018) วิเคราะห์บริบทของรัฐบาลแนวร่วมเอกภาพนิยม (Popular Unity) โดยให้ความสำคัญกับผลกระทบของนโยบาย

สังคมนิยม และบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ รวมถึงการต่อต้านจากภายในประเทศในช่วงก่อนการรัฐประหาร ขณะเดียวกัน Sigmund (1977) ได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาในการแทรกแซงทางการเมือง อาทิ การสนับสนุนกลุ่มต่อต้านและการใช้มาตรการทางเศรษฐกิจเพื่อบ่อนทำลายรัฐบาลฝ่ายซ้าย

นอกจากนี้ ข้อมูลทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้ยังรวมถึงงานวิจัยที่ขยายการวิเคราะห์ในมิติเปรียบเทียบระหว่างประเทศ โดย Morales Castro (2016) ศึกษาความล้มเหลวของการปฏิรูปที่ดินในบราซิลและโคลอมเบีย ซึ่งแม้จะอยู่ภายใต้กรอบการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าเช่นเดียวกัน แต่ก็เผชิญกับข้อจำกัดจากกลุ่มชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจภายในที่แข็งแกร่ง ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายของการประยุกต์ใช้นโยบายเดียวกันในบริบททางสังคม-การเมืองที่หลากหลาย

ในมิติสื่อสารมวลชน งานของ Dávila (2023) ได้เน้นบทบาทของสถานีโทรทัศน์ UCV-TV ในการถ่ายทอดข้อมูลการเลือกตั้งในช่วงปลายทศวรรษ 1960 ในขณะที่ Harmer (2011) และ Booth (2020) ชี้ให้เห็นว่าการจัดวางกรอบความเข้าใจผ่านสื่อมวลชนในช่วงสงครามเย็นกลายเป็นกลไกสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ของลัทธิคอมมิวนิสต์และสร้างความชอบธรรมต่อการดำเนินนโยบายภายในประเทศที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา

แหล่งข้อมูลทฤษฎีที่กล่าวมาทั้งหมดจึงช่วยสนับสนุนการวิเคราะห์พลวัตระหว่างอิทธิพลจากภายนอกและการตอบสนองจากภายในประเทศในบริบทของลาตินอเมริกา โดยเฉพาะภายใต้กรอบแนวคิดทฤษฎีเชื่อมโยง ที่สามารถนำมาใช้ตีความความสัมพันธ์เชิงอำนาจและนัยทางการเมืองของนโยบายการพัฒนาในช่วงสงครามเย็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ใช้ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการตีความเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Interpretation) เป็นหลัก โดยอ้างอิงจากเอกสารชั้นต้น (primary sources) และเอกสารชั้นรอง (secondary sources) ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศชิลีในช่วงปี ค.ศ. 1960–1973

เนื้อหาถูกจำแนกออกเป็นกลุ่มข้อมูลตามกรอบแนวคิดทฤษฎีการเชื่อมโยง ได้แก่

- ระดับความเชื่อมโยงทางการทูตและเศรษฐกิจระหว่างสหรัฐอเมริกา กับชิลี
- บทบาทของสถาบันภายในประเทศ เช่น กองทัพ พรรคการเมือง และกลุ่มทุน
- นโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น โครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า
- ปฏิบัติการและการตอบสนองจากภาคประชาสังคมและขบวนการแรงงานในชิลี

กระบวนการวิเคราะห์เน้นการเปรียบเทียบระหว่างยุคสมัยรัฐบาลเฟรย์กับอาเยนเด เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและผลกระทบของความเชื่อมโยงเชิงโครงสร้าง (structural linkage) และเชิงอิทธิพล (penetrative linkage)

3.4 ความถูกต้องเชิงวิชาการและจริยธรรมการวิจัย

ผู้วิจัยได้คัดเลือกแหล่งข้อมูลจากเอกสารที่มี ความน่าเชื่อถือ ได้แก่ รายงานของกระทรวงต่างประเทศสหรัฐอเมริกา บันทึกของรัฐบาลชิลี บันทึกการประชุมรัฐสภา เอกสารจากหอจดหมายเหตุระหว่างประเทศ และงานศึกษาทางวิชาการที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer-reviewed)

ในส่วนของจริยธรรมการวิจัย ผู้วิจัยไม่มีการเก็บข้อมูลจากมนุษย์หรือการสัมภาษณ์โดยตรง และได้ยึดมั่นในการอ้างอิงแหล่งข้อมูลทุกแห่งตามรูปแบบ APA 7 อย่างถูกต้อง เพื่อหลีกเลี่ยงการละเมิดลิขสิทธิ์และคงไว้ซึ่งความซื่อสัตย์ทางวิชาการ

3.5 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้มีขอบเขตครอบคลุมช่วงเวลา ระหว่างปี ค.ศ. 1961 ถึง 1973 ซึ่งเป็นช่วงเวลา ที่ประเทศชิลีมีความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะภายใต้ อิทธิพลของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าที่ได้รับเริ่มโดยสหรัฐอเมริกา พื้นที่ศึกษาเน้นที่ ประเทศชิลี ซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศสำคัญของละตินอเมริกาที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบายดังกล่าว โดยมี ประเด็นหลักของการศึกษา ได้แก่ บทบาทของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า ในการส่งเสริม การพัฒนาและการแทรกแซงทางอ้อมของสหรัฐอเมริกาต่อชิลี, การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและ สังคม ที่เกิดขึ้นจากนโยบายพัฒนาและการปฏิรูปของรัฐบาลชิลีในช่วงเวลานั้น, ความขัดแย้งทาง การเมือง ที่ทวีความรุนแรงขึ้นระหว่างกลุ่มอุดมการณ์ต่าง ๆ และ เหตุการณ์รัฐประหารในปี 1973 ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

4.1 การเข้ามาของพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า

ในช่วงสงครามเย็น ภูมิภาคละตินอเมริกากลายเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่สหรัฐอเมริกา มองว่าการแพร่กระจายของลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามร้ายแรงต่อผลประโยชน์ของชาติ ด้วยเหตุนี้ สหรัฐอเมริกาจึงได้ริเริ่มนโยบายต่างประเทศและโครงการพัฒนาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างอิทธิพลและควบคุมวิถีทางการเมืองของประเทศในภูมิภาคนี้ แนวทางดังกล่าวโดดเด่นด้วยการผสมผสานทั้งความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการส่งเสริมหลักการอุดมการณ์เสรีนิยม

ในบริบทของชิลี โครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าเริ่มมีบทบาทตั้งแต่ปี 1961 ซึ่งเป็นช่วงที่ ฮอรัхе อาเลสซันดรี ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี (1958–1964) โดยแม้โครงการนี้จะได้รับการประกาศโดยประธานาธิบดี จอห์น เอฟ. เคนเนดี แห่งสหรัฐอเมริกาในปีเดียวกัน และได้รับการตอบรับจากหลายประเทศในลาตินอเมริกา รวมถึงชิลี แต่ในช่วงรัฐบาลของอาเลสซันดรี การดำเนินงานของโครงการยังอยู่ในระยะเริ่มต้นและมีขอบเขตจำกัด ความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ในช่วงนี้มุ่งเน้นไปที่โครงการพื้นฐาน เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา และการวางแผนเศรษฐกิจเบื้องต้น โดยยังไม่มี การดำเนินการปฏิรูปเชิงโครงสร้างอย่างจริงจัง ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลของอาเลสซันดรี มีแนวโน้มอนุรักษ์นิยมและให้ความสำคัญกับเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมากกว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเชิงลึก ด้วยเหตุนี้ ความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาในช่วงเวลาดังกล่าวจึงยังไม่เข้มข้นเท่ากับในยุคของรัฐบาลถัดไป (Di Filippo, 2021)

ต่อมาเมื่อในรัฐบาลของเฟร์รี ระหว่างปี 1964–1970 ซึ่งมีแนวทางการปกครองที่สอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้ามากกว่า โดยเฉพาะแนวคิดการเปลี่ยนแปลงภายใต้เสรีภาพ (Revolution in Liberty) ที่เน้นการปฏิรูปที่ดิน การขยายโอกาสทางการศึกษา และการพัฒนาเศรษฐกิจในกรอบของประชาธิปไตยเสรีนิยม จึงได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากสหรัฐอเมริกาในฐานะทางเลือกที่ปลอดภัยต่อการปฏิวัติแบบคิวบา (Pike, 1971; Rabe, 2005)

สหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือชิลีในลักษณะรูปธรรมภายใต้โครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า โดยระหว่างปี 1962–1969 ชิลีได้รับเงินสนับสนุนรวมกว่า 743 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 11.8 ของเงินช่วยเหลือทั้งหมดในภูมิภาคลาตินอเมริกา โดยเฉพาะในปี 1962 ชิลีได้รับเงินช่วยเหลือถึง 165.5 ล้านดอลลาร์ เป็นอันดับสองรองจากบราซิล (Brender, 2010; Smith, 2012)

แนวคิดนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างลึกซึ้งโดยไม่ละทิ้งหลักการประชาธิปไตย ซึ่งแตกต่างจากแนวทางของฝ่ายซ้ายหัวรุนแรงในภูมิภาคเดียวกัน โครงการสำคัญภายใต้แนวคิดนี้ประกอบด้วยการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งในช่วงรัฐบาลเพอร์รี่ มีการเวนคืนที่ดินมากกว่า 1,400 ฟาร์ม รวมถึงการแจกจ่ายที่ดินกว่า 3.5 ล้านเฮกตาร์ให้เกษตรกรรายย่อยกว่า 28,000 ครอบครัว (Loveman, 1976)

การขยายการศึกษาเป็นอีกหนึ่งยุทธศาสตร์สำคัญ งบประมาณด้านการศึกษาของรัฐเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 50 ในช่วงเวลานั้น ส่งผลให้อัตราการเข้าเรียนระดับประถมในเขตเมืองเพิ่มขึ้นจนเกือบเต็มจำนวนทั้งหมด เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ ขณะที่ในชนบทก็เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าที่เน้นการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อรองรับประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง (Rabe, 2005)

ในด้านเศรษฐกิจซิติส์ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบตลาดที่มีการแทรกแซงของรัฐ โดยส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศและเพิ่มสัดส่วนรัฐในภาคเหมืองแร่ เช่น โครงการ Chileanization ที่ทำให้รายได้จากทองแดงคิดเป็นกว่าร้อยละ 80 ของการส่งออกทั้งหมดในปี 1969 พร้อมทั้งลงทุนสร้างถนนกว่า 8,000 กิโลเมตร โรงเรียนกว่า 3,000 แห่ง และขยายการเข้าถึงไฟฟ้าในชนบทจากร้อยละ 15 เป็นร้อยละ 40 ภายในหกปี รัฐบาลยังสนับสนุนการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการ ซึ่งช่วยลดอัตราการว่างงานในเขตเมืองหลักลงเหลือประมาณร้อยละ 6 ภายในปี 1970 แนวทางนี้ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาในฐานะ “ทางสายกลาง” ที่สามารถแข่งขันกับลัทธิคอมมิวนิสต์โดยไม่พึ่งความรุนแรงหรือการปฏิวัติแบบเผด็จการ (Brender, 2010)

หากมองผิวเผิน การเข้ามาของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าอาจดูเหมือนเป็นการนำพาทรัพยากรและโอกาสมากมายมาสู่ซิติส์ ทั้งในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา และการปฏิรูปที่ดิน อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกลับไม่ได้เป็นไปตามความคาดหวัง เนื่องจากการดำเนินโครงการจำนวนมากยังคงอยู่ภายใต้กรอบความคิดแบบบนลงล่างที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับฐานราก อีกทั้งการปฏิรูปที่ดินซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิด “Revolution in Liberty” ก็เผชิญกับแรงต้านจากชนชั้นนำและกลุ่มเจ้าของที่ดินรายใหญ่ ทำให้การกระจายทรัพยากรไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างทั่วถึง แม้รัฐบาลของ เอดูอาร์โด เพอร์รี่ มอนต์ลวา จะสามารถผลักดันการปฏิรูปที่ดินได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังเผชิญกับข้อจำกัดทางโครงสร้างและการต่อต้านจากกลุ่มผลประโยชน์เดิม ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงไม่สามารถลงลึกได้เท่าที่ควร

นอกจากนี้ ความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา แม้จะมีมูลค่าสูง แต่ก็มักผูกพันกับเงื่อนไขทางการเมืองและเศรษฐกิจที่จำกัดอธิปไตยของรัฐบาลซิติส์ในการกำหนดนโยบายของตนเอง ส่งผล

ให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ประชาชนบางกลุ่ม และกลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่ความตึงเครียดทางการเมืองในช่วงปลายทศวรรษ 1960 ซึ่งปูทางไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางอำนาจในยุคของอาเณเดในเวลาต่อมา (Echenique, 2017)

หลังจากมีการเข้ามาของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า ต่อมาในปี 1970 ได้มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีชิลี ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและอุดมการณ์ในประเทศ หลังจากหัตถการของเฟร์รี ชิลีต้องเผชิญกับการเลือกตั้งที่มีผู้สมัครจากหลากหลายแนวคิดแข่งขันกันเพื่อชิงตำแหน่งผู้นำประเทศ การเลือกตั้งครั้งนี้ถูกจับตามองเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ประชาชนต้องตัดสินใจระหว่างแนวทางการบริหารแบบเดิมกับแนวทางใหม่ที่เน้นความเท่าเทียมทางสังคม ชัลบาโดร์ อาเณเด จากพรรคสังคมนิยมชิลี ได้รับชัยชนะด้วยคะแนนเสียงร้อยละ 36.61 อาเลสซันดรี ผู้สมัครอิสระที่ได้รับร้อยละ 35.27 และ ราโดมิโร โตมิก จากพรรคคริสเตียนเดโมแครต ที่ได้รับร้อยละ 28.11 อย่างไรก็ตาม ไม่มีผู้สมัครคนใดได้รับคะแนนเสียงเกินร้อยละ 50 ทำให้การตัดสินใจสุดท้ายตกอยู่ในมือของสภาองเกรส ซึ่งลงมติรับรองอาเณเด ให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี ความสำคัญของการเลือกตั้งครั้งนี้ไม่ใช่เพียงแค่ผลของคะแนนเสียง แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงการแบ่งขั้วทางอุดมการณ์ของประชาชนชิลีอย่างชัดเจน ฝ่ายหนึ่งเลือกอาเณเด ซึ่งเป็นตัวแทนของพรรคสังคมนิยมและนโยบายมุ่งเน้นความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคม ในขณะที่ประชาชนบางส่วนเลือกอาเลสซันดรี อดีตประธานาธิบดีผู้มีแนวคิดแบบเสรีนิยมที่เน้นกลไกตลาด ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งสนับสนุน ราโดมิโร โตมิก จากพรรคคริสเตียนเดโมแครต ซึ่งยึดแนวทางสายกลางระหว่างระบบตลาดเสรีและการสนับสนุนรัฐสวัสดิการ จากผลการเลือกตั้งจะเห็นได้ว่า ประชาชนชิลีจำนวนมากไม่พึงพอใจกับการบริหารของรัฐบาลเดิมภายใต้ เฟร์รี ซึ่งสะท้อนผ่านคะแนนเสียงที่กระจายออกไปสู่อาเณเดและอาเลสซันดรี การที่อาเณเดได้รับชัยชนะถือเป็นการก้าวสำคัญของขบวนการสังคมนิยมในละตินอเมริกา เนื่องจากเป็นผู้นำสังคมนิยมคนแรกที่ได้รับเลือกตั้งอย่างเสรี การเลือกตั้งครั้งนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อชิลีในช่วงปีต่อ ๆ ไป รวมถึงปัจจัยที่น่าไปสู่เหตุการณ์รัฐประหารในปี 1973 ซึ่งเป็นเหตุการณ์สำคัญอีกหน้าหนึ่งของประวัติศาสตร์การเมืองชิลี (Dávila, 2023)

4.2 บทบาทของพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้ากับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของชิลี

ในช่วงสงครามเย็น ภูมิภาคละตินอเมริกากลายเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่สหรัฐอเมริกา มองว่าการแพร่กระจายของลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามอย่างมากต่อผลประโยชน์ของชาติ (NACLA, 2023) ดังนั้น สหรัฐอเมริกาจึงใช้ความคิดริเริ่มนโยบายต่างประเทศและโครงการพัฒนา

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าเป็นกลไกในการมีอิทธิพลและควบคุมวิถีทางการเมืองของประเทศภายในภูมิภาค แนวทางนี้โดดเด่นด้วยการพึ่งพาทั้งความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการส่งเสริมหลักการอุดมการณ์เสรีนิยม

ในบริบทของชิลี โครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าเริ่มมีบทบาทตั้งแต่ปี 1961 ในช่วงที่อาเลสซันดรี ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี (1958–1964) อย่างไรก็ตาม แม้ชิลีจะเป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการนี้ แต่บทบาทและผลกระทบของโครงการกลับไม่เด่นชัดนัก เนื่องจากอาเลสซันดรีมีแนวคิดทางการเมืองที่ค่อนข้างอนุรักษ์นิยม และให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศมากกว่าการพึ่งพาความร่วมมือจากต่างชาติ รัฐบาลของอาเลสซันดรีมุ่งเน้นการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงินมากกว่าการปฏิรูปเชิงโครงสร้างตามแนวทางของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า เช่น การกระจายที่ดินหรือการลงทุนในสวัสดิการสังคม ส่งผลให้ความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาไม่สามารถแทรกซึมเข้าไปมีอิทธิพลต่อทิศทางนโยบายของชิลีได้อย่างเต็มที่ในช่วงเวลานั้น (Di Filippo, 2021)

อย่างไรก็ตาม ในปี 1964 โครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าเริ่มมีบทบาทมากขึ้นและได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงชิลีอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเฟร์ย จากพรรคคริสเตียนเดโมแครตขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี เฟร์ยมีแนวคิดที่เปิดกว้างต่อการปฏิรูปและให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในแนวทางที่สอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า เฟร์ยได้ผลักดันนโยบาย “Revolution in Liberty” หรือ “การปฏิวัติภายใต้เสรีภาพ” ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิรูปแบบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การกระจายที่ดิน และการขยายโอกาสทางการศึกษาและสาธารณสุขให้กับประชาชน โดยไม่ใช้ความรุนแรงหรือแนวทางแบบคอมมิวนิสต์ นโยบายนี้สอดคล้องกับเป้าหมายของพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าที่ริเริ่มโดยจอห์น เอฟ. เคนเนดี ซึ่งต้องการส่งเสริมการพัฒนาในลาตินอเมริกาภายใต้กรอบประชาธิปไตยและต่อต้านอิทธิพลของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาค สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนรัฐบาลของเฟร์ยทั้งในด้านเงินทุน ความช่วยเหลือทางเทคนิค และการสนับสนุนทางการทูต โดยหวังว่าชิลีจะเป็นตัวอย่างของ “การปฏิรูปแบบเสรีนิยม” ที่ประสบความสำเร็จในลาตินอเมริกา (Echenique, 2017)

ความช่วยเหลือจากพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าได้รับการจัดสรรให้กับโครงการริเริ่มการพัฒนาที่หลากหลายซึ่งส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อกรอบทางเศรษฐกิจและสังคมของชิลี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ชนบทที่ในอดีตถูกละเลยตามนโยบายของรัฐบาล ในบรรดานโยบายที่สำคัญที่ได้รับการรับรองโดยโครงการนี้คือ การปฏิรูปที่ดินเป็นหนึ่งในนโยบายสำคัญที่ได้รับการสนับสนุนโดยมีการแจกจ่ายที่ดินมากกว่า 10 ล้านเฮกตาร์ให้แก่เกษตรกรขนาดเล็กระหว่างปี 1965–1973

ความคิดริเริ่มนี้ไม่เพียงแต่เปลี่ยนรูปแบบการครอบครองที่ดินที่มีอยู่เท่านั้น แต่ยังส่งอิทธิพลต่อพลวัตของอำนาจภายในสังคมชนบท ซึ่งลดอำนาจของชนชั้นเจ้าของที่ดิน และเปิดโอกาสให้เกษตรกรกว่า 100,000 รายมีส่วนร่วมในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น (Loveman, 1976)

ด้านการศึกษา ซึ่งได้รับการสนับสนุนความคิดริเริ่มด้านการศึกษาอย่างจริงจัง โดยมีการสร้างโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลมากกว่า 3,000 แห่ง ดำเนินโครงการฝึกอบรมครูกว่า 10,000 คน และจัดโครงการรู้หนังสือสำหรับผู้ใหญ่ที่เข้าถึงประชาชนกว่า 500,000 คนทั่วประเทศ การศึกษาถูกมองว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างพลเมืองที่มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิของตนเอง และด้านสาธารณสุข: มีการขยายบริการขั้นพื้นฐาน เช่น การสร้างคลินิกชุมชนกว่า 1,200 แห่ง การฉีดวัคซีนที่ครอบคลุมเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปีมากกว่าร้อยละ 80 และโครงการสุขภาพในหมู่บ้านกว่า 2,000 ชุมชน ซึ่งช่วยลดอัตราการเสียชีวิตของเด็กจาก 70 คนต่อ 1,000 คนในปี 1964 เหลือ 46 คนในปี 1970 (Loveman, 1976) รวมถึงด้านโครงสร้างพื้นฐาน รัฐบาลของเฟร์รีใช้เงินทุนจากพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าในการพัฒนาเครือข่ายถนน ระบบประปา และไฟฟ้าในชนบท ซึ่งช่วยเชื่อมโยงพื้นที่ห่างไกลเข้ากับเศรษฐกิจระดับชาติ และส่งเสริมการเคลื่อนย้ายแรงงานและสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์เกษตรกรและกลุ่มอาชีพในชุมชน เพื่อให้ประชาชนสามารถรวมกลุ่มกันผลิตและจำหน่ายสินค้าได้อย่างมีอำนาจต่อรองมากขึ้นในตลาด แม้ว่าโครงการเหล่านี้จะไม่สามารถแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างได้ทั้งหมด และยังมีเผชิญกับข้อจำกัด เช่น ความล่าช้าในการดำเนินงาน ความต้านทานจากกลุ่มอนุรักษ์นิยม และการบริหารจัดการที่ไม่ทั่วถึง แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าได้วางรากฐานสำคัญให้กับ การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในชิลี และทำให้ประชาชนจำนวนมากเริ่มตระหนักถึงสิทธิและบทบาทของตนในกระบวนการพัฒนา

นอกเหนือจากความช่วยเหลือข้างต้น พันมิตรเพื่อความก้าวหน้ายังได้ทำข้อตกลงเกี่ยวกับการเข้าถึงทรัพยากรที่สำคัญของชิลี โดยเฉพาะวัตถุดิบและตลาดการค้า ซึ่งถือเป็นผลประโยชน์เชิงกลยุทธ์ของสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามเย็น ภายใต้กรอบของโครงการนี้ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาไม่เพียงแต่จัดสรรเงินทุนสำหรับด้านการพัฒนา แต่ยังกำหนดนโยบายที่ช่วยในการรักษาเสถียรภาพของการลงทุนโดยบริษัทอเมริกันภายในภูมิภาค ซึ่งรวมถึงการรับรองการปฏิบัติที่ไม่กระทบผลประโยชน์ของทุนข้ามชาติ และสนับสนุนกฎหมายที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติของประเทศกำลังพัฒนา ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจจึงมาพร้อมกับข้อกำหนดทางการเมืองและเศรษฐกิจโดยนัยที่โดดเด่นว่า “การพัฒนาตามเงื่อนไข” ซึ่งทำให้ฝ่ายบริหารของเฟร์รีนำนโยบายมาใช้สอดคล้องกับคำสั่งของสหรัฐอเมริกา รวมถึงการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจแบบคัดเลือก การรักษา

เสถียรภาพทางการเงิน และการไม่แทรกแซงผลประโยชน์ของทุนต่างประเทศในบางส่วน (Michaels, 1976; Sands, 1982)

แม้ว่าโครงการนี้มุ่งมั่นที่จะส่งเสริมหลักการของประชาธิปไตยและแก้ไขปัญหาคาความไม่เท่าเทียมกัน แต่ในความเป็นจริงมันเป็นองค์ประกอบของความพยายามของสหรัฐอเมริกาเพื่อรักษาความครอบงำทางเศรษฐกิจและการเมืองภายในละตินอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีทรัพยากรที่จำเป็น เช่น ทองแดงในชิลี ซึ่งถือเป็นการส่งออกหลักของประเทศและเป็นที่ต้องการโดยภาคอุตสาหกรรมในสหรัฐอเมริกา การสนับสนุนจากพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนา แต่ยังคงเป็นหนึ่งในกลไกในการปกป้องผลประโยชน์เชิงกลยุทธ์ของมหาอำนาจหลักภายในประเทศกำลังพัฒนา สิ่งนี้จุดสุดยอดด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างมากของกรอบเศรษฐกิจและสังคมของชิลีในยุคของเฟรย์ แม้จะมีความก้าวหน้าในบางด้าน แต่ก็ยังคงอยู่ภายใต้ขอบเขตของอิทธิพลภายนอกซึ่งจำกัดความเป็นอิสระของนโยบายภายในประเทศ

หากวิเคราะห์สาเหตุของความขัดแย้งทางการเมืองในชิลี อาจกล่าวได้ว่ามูลเหตุสำคัญได้เริ่มก่อตัวขึ้นในยุคของเฟรย์ ซึ่งแม้จะเป็นผู้นำที่ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาและมีภาพลักษณ์ของนักปฏิรูปสายกลาง แต่นโยบายหลายอย่างของเฟรย์กลับกลายเป็นชนวนของความขัดแย้งในสังคม โดยเฉพาะนโยบายที่มุ่งกระจายรายได้และสร้างความเท่าเทียม เช่น กฎหมายปฏิรูปที่ดิน ที่แม้จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำในชนบท แต่ก็สร้างความไม่พอใจอย่างรุนแรงในหมู่ชนชั้นเจ้าที่ดินและกลุ่มอนุรักษ์นิยมที่มองว่าสิทธิในทรัพย์สินของตนถูกคุกคาม นอกจากนี้ กฎหมายจัดตั้งสหกรณ์ซึ่งส่งเสริมให้ประชาชนรวมกลุ่มกันเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรและผลประโยชน์ร่วมกัน ก็ถูกมองว่าเป็นการลดบทบาทของกลุ่มทุนเอกชนและเปิดทางให้แนวคิดแบบสังคมนิยมแทรกซึมเข้ามาในระดับรากหญ้า ความพยายามในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมเหล่านี้ แม้จะมีเป้าหมายเพื่อความเป็นธรรม แต่กลับกระทบต่อผลประโยชน์ของกลุ่มอำนาจเดิม และทำให้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองที่ชัดเจนมากขึ้นในสังคมชิลี (Memoria Chilena, n.d.)

นอกจากความไม่พอใจในกฎหมายปฏิรูปที่ดินและกฎหมายจัดตั้งสหกรณ์แล้ว อีกหนึ่งนโยบายสำคัญของรัฐบาลชิลีในยุคของเฟรย์ที่กลายเป็นต้นตอของความขัดแย้งทางการเมือง คือการให้สัมปทานเหมืองทองแดงแก่บริษัทข้ามชาติสัญชาติสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจของประเทศ การเปิดทางให้บริษัทต่างชาติ เช่น Anaconda และ Kennecott เข้ามามีบทบาทในการควบคุมและแสวงหาผลประโยชน์จากเหมืองทองแดงถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากฝ่ายซ้ายและกลุ่มชาตินิยมในประเทศ ที่มองว่านี่คือการสูญเสียอธิปไตยทางเศรษฐกิจและการปล่อยให้ผลประโยชน์ของชาติรั่วไหลไปยังต่างชาติ แม้รัฐบาลเฟรย์

จะพยายามควบคุมผ่านนโยบาย “ชิลีเป็นเจ้าของทองแดงร้อยละ 51” (Chilenización del cobre) ซึ่งเป็นการซื้อหุ้นบางส่วนคืนจากบริษัทต่างชาติ แต่ก็ยังไม่สามารถลดแรงต่อต้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความไม่พอใจนี้ได้สะสมและกลายเป็นประเด็นสำคัญที่ถูกหยิบยกขึ้นมาในยุคของอาเยนเด ซึ่งต่อมาได้ดำเนินการโอนกิจการเหมืองทองแดงเข้าสู่การควบคุมของรัฐอย่างเต็มรูปแบบ

จากความไม่พอใจในนโยบายของเฟรย์ โดยเฉพาะในประเด็นการปฏิรูปที่ดิน การจัดตั้งสหกรณ์ และการเปิดสัมปทานเหมืองทองแดงให้กับบริษัทต่างชาติ ทำให้เกิดกระแสต่อต้านจากทั้งฝ่ายขวาและฝ่ายซ้ายในสังคมชิลี เมื่อมีการเลือกตั้งประธานาธิบดีในปี 1970 ความไม่พอใจเหล่านี้ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อทิศทางการเมืองของประเทศ ประชาชนจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มแรงงาน เกษตรกร และชนชั้นกลางที่ผิดหวังกับผลลัพธ์ของนโยบายในยุคเฟรย์ หันไปสนับสนุนผู้สมัครจากแนวร่วมฝ่ายซ้ายคืออาเยนเด ผู้นำพรรคสังคมนิยมชิลี ซึ่งเสนอแนวทางการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนและรุนแรงยิ่งกว่าเดิม เช่น การโอนกิจการเหมืองทองแดงเข้าสู่การควบคุมของรัฐอย่างสมบูรณ์ และการปฏิรูปเศรษฐกิจในแนวทางสังคมนิยม อาเยนเดได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง และกลายเป็นประธานาธิบดีคนแรกในโลกที่เป็นมาร์กซิสต์โดยผ่านกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่นำชิลีเข้าสู่ยุคแห่งความขัดแย้งทางอุดมการณ์ที่รุนแรงยิ่งขึ้นในเวลาต่อมา

หลังจากที่อาเยนเด ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีของชิลีในปี 1970 ซึ่งเป็นตัวแทนของพรรคแนวร่วมเอกภาพนิยมซึ่งเป็นแนวร่วมฝ่ายซ้ายที่อุทิศตนเพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมผ่านนโยบายที่เป็นนวัตกรรม อย่างไรก็ตาม การดำเนินการปฏิรูปของอาเยนเดทำให้เกิดความขัดแย้งอย่างมีนัยสำคัญระหว่างผู้สนับสนุนและผู้ต่อต้าน การบริหารของอาเยนเดมีความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำให้เป็นชาติของอุตสาหกรรมสำคัญ เช่น การขุดทองแดง และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกันให้กับประชากรทั่วไปควบคู่ไปกับการปฏิรูปที่ดิน (Molina & Odekerken, 2024)

อย่างไรก็ตาม ความคิดริเริ่มของอาเยนเดพบกับความต่อต้านจากผู้นำธุรกิจที่มีอิทธิพล และฝ่ายขวาที่รับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อาจเป็นอันตรายต่อผลประโยชน์ของพวกเขา ท่ามกลางความไม่ลงรอยกันทางการเมือง เศรษฐกิจชิลีต้องเผชิญกับวิกฤตเงินเฟ้อและความขาดแคลนสินค้าอุปโภคบริโภคจากการประท้วงด้วยการหยุดงานของผู้ประกอบการและแรงงานที่ไม่เห็นด้วย (Angell, 1973) ในขณะที่ความไม่สงบทางสังคมทวีความรุนแรงขึ้นเนื่องจากการแข่งขันระหว่างกลุ่มที่สนับสนุนอาเยนเดและผู้ต่อต้าน ในเวลาเดียวกัน สหรัฐอเมริกาซึ่งมีข้อกังวลเกี่ยวกับหลักการ

สังคมนิยมของการบริหารที่อาเณเดได้มีบทบาทสำคัญในการขยายการสนับสนุนฝ่ายต่อต้าน (Morales Aguilera, 2020)

จากการช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาผ่านโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า จึงแปรเปลี่ยนเป็นการต่อต้านและการแทรกแซงอย่างชัดเจน โดยเฉพาะหลังจากที่รัฐบาลของอาเณเดประกาศ โอนกิจการเหมืองทองแดง ซึ่งเคยอยู่ภายใต้การควบคุมของบริษัทสัญชาติสหรัฐอเมริกา เข้าสู่ การควบคุมของรัฐอย่างสมบูรณ์ในปี 1971 ซึ่งถือเป็นการกระทบผลประโยชน์โดยตรงของบริษัท อเมริกัน เช่น Anaconda และ Kennecott รวมถึงเป็นการท้าทายอำนาจทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา ในภูมิภาคละตินอเมริกา การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจในแนวทางสังคมนิยมของอาเณเด เช่น การควบคุมราคาสินค้า การเพิ่มบทบาทของรัฐในกิจการเศรษฐกิจ และการกระจายทรัพย์สิน ล้วนขัดแย้งกับหลักการของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า ซึ่งเน้นการพัฒนาในกรอบของ เศรษฐกิจเสรีนิยม ผลที่ตามมาคือ สหรัฐอเมริกาเริ่มดำเนินมาตรการตอบโต้ ทั้งในรูปแบบของการตัด ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ การกดดันทางการเงินผ่านสถาบันระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก และ IMF รวมถึงการสนับสนุนกลุ่มฝ่ายค้านภายในประเทศอย่างลับ ๆ เพื่อบ่อนทำลายรัฐบาลของ อาเณเด ความตึงเครียดระหว่างสองประเทศจึงทวีความรุนแรงขึ้นและกลายเป็นส่วนหนึ่งของบริบท ที่นำไปสู่เหตุการณ์รัฐประหารในปี 1973 ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดของระบอบประชาธิปไตยในชิลีใน ช่วงเวลานั้น และเปิดทางสู่ยุคของการปกครองโดยรัฐบาลทหารภายใต้ การนำของนายพล ออกุสโต ปิโนเชต์ (NACLA, 2023)

เมื่อใช้ทฤษฎีการเชื่อมโยงเพื่อชี้แจงนโยบายของสหรัฐอเมริกาที่มีอิทธิพลต่อความขัดแย้ง ภายในประเทศของชิลี จะเห็นได้ชัดว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจและประเทศกำลังพัฒนา ขยายออกไปนอกเหนือจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจหรือการทูตเท่านั้น นอกจากนี้ยังถือเป็น พลวัตของอำนาจที่ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อกรอบทางการเมืองและสังคมภายในของ ประเทศ ในกรณีของชิลี สหรัฐอเมริกาใช้โครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าเป็นวิธีการสร้าง การเชื่อมโยงกับรัฐบาลชิลีโดยให้การสนับสนุนทางเศรษฐกิจและเทคนิคเพื่อตอบสนองการกำหนด นโยบายที่สอดคล้องกับหลักการเสรีนิยม รวมถึงการปฏิรูปที่ดิน การสร้างสหกรณ์ และการให้ สัมปทานทรัพยากรให้กับองค์กรต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ความช่วยเหลือนี้เป็นแรงกดดันให้ รัฐบาลต้องดำเนินนโยบายที่กระทบต่อกลุ่มผลประโยชน์ภายในประเทศ จนก่อให้เกิดความขัดแย้ง ทางการเมืองอย่างรุนแรง เมื่อรัฐบาลของอาเณเดหันเหไปสู่แนวทางสังคมนิยมและยุติความ เชื่อมโยงกับสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการโอนกิจการเหมืองทองแดงเข้าสู่การควบคุมของรัฐ ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศจึงเปลี่ยนจากความร่วมมือเป็นความขัดแย้ง สหรัฐอเมริกาตอบ

ได้ด้วยการตัดความช่วยเหลือ กีดกันทางเศรษฐกิจ และสนับสนุนกลุ่มต่อต้านภายในประเทศ ซึ่งท้ายที่สุดนำไปสู่การรัฐประหารในปี 1973

โดยสรุป พันธมิตรเพื่อความก้าวหน้ามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงกรอบทางเศรษฐกิจและสังคมของชิลีในลักษณะที่เอื้ออำนวยมากขึ้นในบางประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการพื้นฐาน และการเริ่มต้นของการปฏิรูปที่ดิน อย่างไรก็ตาม ในขณะเดียวกันก่อให้เกิดข้อจำกัดและความขัดแย้ง โดยเฉพาะในเรื่องของอธิปไตยทางเศรษฐกิจและความไม่เท่าเทียมที่ยังคงอยู่ ทฤษฎีเชื่อมโยงจึงช่วยอธิบายได้อย่างชัดเจนว่า นโยบายระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกาในที่นี้คือโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าได้เชื่อมโยงกับการกำหนดนโยบายของรัฐบาลชิลีผ่านทั้งการเชื่อมโยงของรัฐบาล และการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ โดยตรงในแง่ของการเชื่อมโยงของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ใช้ความช่วยเหลือทางการเงินและการเมืองเป็นเครื่องมือในการสร้างอิทธิพลต่อรัฐบาลชิลี โดยเฉพาะในยุคของเฟรย์ ซึ่งนโยบายหลายด้าน เช่น การปฏิรูปที่ดิน การจัดตั้งสหกรณ์ และการส่งเสริมการศึกษา ล้วนสอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า ที่มุ่งลดความเหลื่อมล้ำและต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ในขณะเดียวกัน การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจก็มีบทบาทสำคัญไม่แพ้กัน โดยสหรัฐอเมริกาสนับสนุนการลงทุนของบริษัทข้ามชาติในภาคเหมืองแร่ของชิลี โดยเฉพาะเหมืองทองแดงซึ่งเป็นทรัพยากรหลักของประเทศ การเปิดสัมปทานให้กับบริษัทอเมริกันไม่เพียงแต่สร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ แต่ยังทำให้สหรัฐอเมริกามีอิทธิพลต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของชิลีโดยตรง อย่างไรก็ตาม เมื่อรัฐบาลของอาเณนเดเลือกที่จะตัดขาดความเชื่อมโยงเหล่านี้ โดยหันไปสู่แนวทางสังคมนิยมและโอนกิจการเหมืองทองแดงเข้าสู่การควบคุมของรัฐ ความสัมพันธ์ที่เคยเป็น “พันธมิตร” ก็กลับกลายเป็นความขัดแย้ง สหรัฐอเมริกาจึงเปลี่ยนบทบาทจากผู้สนับสนุนมาเป็นผู้ต่อต้าน ซึ่งสอดคล้องกับหลักของทฤษฎีเชื่อมโยงที่ว่า เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจกับประเทศกำลังพัฒนาเปลี่ยนแปลง ก็จะมีผลโดยตรงต่อเสถียรภาพทางการเมืองภายในของประเทศนั้น ๆ

4.3 วิฤตการณ์การเมืองชิลี

หลังจากที่รัฐบาลของอาเณนเดได้เข้าบริหารประเทศชิลี และดำเนินโครงการเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม รวมถึงตัดขาดความเชื่อมโยงกับโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า การเปลี่ยนแปลงนโยบายครั้งนี้นำไปสู่วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในชิลี ซึ่งเป็นผลมาจากทั้งนโยบายภายในประเทศ และแรงกดดันจากต่างประเทศที่เข้ามากระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยรัฐบาลของอาเณนเดได้ดำเนินโครงการเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมที่มีเป้าหมายในการสร้าง “วิถีทางสู่สังคมนิยมของชิลี” ซึ่งรวมถึงการโอนกิจการอุตสาหกรรมหลัก เช่น เหมืองทองแดง ธนาคาร และการสื่อสาร

ให้เป็นของรัฐ รวมถึงการเร่งรัดการปฏิรูปที่ดินเพื่อกระจายทรัพยากรให้กับเกษตรกรรายย่อย แม้แนวทางเหล่านี้จะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนกลุ่มล่าง แต่กลับสร้างความไม่พอใจในกลุ่มชนชั้นกลางและนายทุนที่สูญเสียผลประโยชน์ นอกจากนี้ รัฐบาลสหรัฐอเมริกา ซึ่งมองว่านโยบายของอาเณเดเป็นภัยต่อผลประโยชน์ของตน ได้ใช้มาตรการทางเศรษฐกิจ เช่น การตัดความช่วยเหลือ การกีดกันทางการเงิน และการสนับสนุนกลุ่มต่อต้านภายในประเทศ ส่งผลให้เศรษฐกิจชิลีเผชิญกับภาวะเงินเฟ้อสูง การขาดแคลนสินค้า และความไม่มั่นคงทางการเมืองอย่างรุนแรง (Padín, 2023)

เริ่มจากภาวะเงินเฟ้อ รัฐบาลของอาเณเดประสบกับวิกฤตเงินเฟ้อที่สำคัญ โดยอัตราเงินเฟ้อพุ่งสูงถึงประมาณร้อยละ 605 ภายในปี 1973 ซึ่งเกิดจากทั้งนโยบายภายในและอิทธิพลภายนอก (Valdés, 1995) ภายในประเทศ รัฐบาลได้เพิ่มค่าใช้จ่ายสาธารณะอย่างเห็นได้ชัด (คิดเป็นร้อยละ 40.7 ของ GDP ในปี 1972) เพื่อสนับสนุนความคิดริเริ่มสังคมนิยม เช่น เงินอุดหนุนต้นทุนสินค้าโภคภัณฑ์ การเพิ่มค่าแรงงานจริงเฉลี่ยประมาณร้อยละ 20 และการเพิ่มบริการสาธารณะ ในขณะที่ล้มเหลวในการเพิ่มรายได้ของรัฐให้สอดคล้องกับค่าใช้จ่าย สิ่งนี้ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนงบประมาณ (ขาดดุลงบประมาณสูงกว่าร้อยละ 13 ของ GDP) และจำเป็นต้องพึ่งพาการพิมพ์เงิน ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้มีส่วนสำคัญต่ออัตราเงินเฟ้อ (Edwards & Edwards, 1987)

ในขณะเดียวกัน การตอบสนองจากทุนและภาคเอกชน รวมถึงการกักตุนสินค้าและการหยุดผลิต ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนสินค้าอุปโภคบริโภคและราคาที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (เช่น ดัชนีราคาผู้บริโภคเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 1,000 ระหว่างปี 1970–1973) (Huneus, 2007) นอกจากนี้ การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจและการลดความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา (มูลค่าความช่วยเหลือลดจากประมาณ 200 ล้านดอลลาร์ เหลือต่ำกว่า 30 ล้านดอลลาร์) ยังทำให้วิกฤตรุนแรงขึ้น จนกลายเป็นความวุ่นวายทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อชีวิตประจำวันของประชาชน (Taffet, 2007) ในที่สุดสิ่งนี้นำไปสู่ความไม่เสถียรของรัฐบาลอาเณเด

วิกฤตการณ์เหล่านี้ล้วนเชื่อมโยงกับนโยบายของรัฐบาลก่อนหน้านี้และโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า ซึ่งแม้จะเป็นโครงการที่ริเริ่มโดยสหรัฐอเมริกาเพื่อต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในละตินอเมริกา แต่ก็มีเป้าหมายร่วมกับรัฐบาลของอาเณเดในด้านการกระจายรายได้ และสร้างความเป็นธรรมในสังคม อย่างไรก็ตาม วิธีการดำเนินนโยบายของอาเณเดกลับแตกต่างออกไปอย่างชัดเจน โดยเขาเลือกใช้แนวทางสังคมนิยมที่เน้นการควบคุมโดยรัฐ การโอนกิจการขนาดใหญ่ให้เป็นของสาธารณะ (ภายในปี 1973 มีการโอนกิจการเหมืองทองแดงหลักทั้งหมดและกิจการอื่นรวมกว่า 500 แห่ง) และการเร่งรัดการปฏิรูปที่ดิน (พื้นที่ที่แจกจ่ายมีมากกว่า 6 ล้านเฮกตาร์) (Carmagnani, 2014) ซึ่งต่างจากแนวทางแบบค่อยเป็นค่อยไปของรัฐบาลก่อนหน้านี้ที่เน้น

การประนีประนอมกับกลุ่มทุนและการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ความแตกต่างในวิธีการนี้เองที่กลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งทางชนชั้น ความไม่พอใจจากกลุ่มอำนาจเดิมและแรงกดดันจากต่างประเทศ จนกลายเป็นปัจจัยเร่งให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจในเวลาต่อมา

นอกจากนี้ นโยบายอินทนิการเหมืองทองแดงให้เป็นของรัฐยังสะท้อนถึงผลกระทบจากการเข้ามาลงทุนของบริษัทข้ามชาติในช่วงรัฐบาลของเฟร์รี ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากข้อตกลงในโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าที่เปิดทางให้บริษัทต่างชาติ โดยเฉพาะจากสหรัฐอเมริกา เข้ามามีบทบาทสำคัญในภาคอุตสาหกรรมของชิลี แม้โครงการดังกล่าวจะมีเป้าหมายในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและลดความเหลื่อมล้ำ แต่ในทางปฏิบัติกลับทำให้ทรัพยากรสำคัญของประเทศตกอยู่ภายใต้การควบคุมของทุนต่างชาติ ซึ่งสร้างความไม่พอใจในหมู่ประชาชนและกลุ่มการเมืองฝ่ายซ้าย รัฐบาลของอาเยนเดจึงมองว่าการอินทนิการเหมืองทองแดงให้เป็นของรัฐไม่เพียงแต่เป็นการฟื้นฟูอธิปไตยทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นการตอบสนองต่อความคับข้องใจที่สั่งสมมานานจากการพึ่งพาทุนต่างชาติในยุคก่อนหน้านี้ โดยหวังว่าจะนำรายได้จากทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ในการพัฒนาประเทศอย่างเป็นธรรมและยั่งยืนมากขึ้น

การอินทนิการเหมืองทองแดงให้เป็นของรัฐในรัฐบาลของอาเยนเดนี้เองที่เป็นจุดเริ่มต้นของความตึงเครียดระหว่างชิลีกับสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสหรัฐอเมริกาสูญเสียผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล โดยเฉพาะจากบริษัทเหมืองแร่ของสหรัฐอเมริกาที่เคยมีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจของชิลี การกระทำดังกล่าวจึงถูกมองว่าเป็นการทำลายอำนาจและอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคลาตินอเมริกา ความช่วยเหลือที่เคยได้รับจากโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าซึ่งริเริ่มโดยรัฐบาลก่อนหน้านี้ กลับกลายเป็นเครื่องมือในการกดดันและต่อต้านรัฐบาลใหม่ของอาเยนเด สหรัฐอเมริกาจึงเริ่มดำเนินมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจและสนับสนุนกลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาลอาเยนเดอย่างลับ ๆ ซึ่งในที่สุดก็กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การรัฐประหารในปี 1973 ในกระบวนการบ่อนทำลายรัฐบาลอาเยนเดนั้น สำนักข่าวกรองกลางของสหรัฐอเมริกามีบทบาทอย่างลับ ๆ และสำคัญยิ่ง โดยเข้าไปสนับสนุนทางการเงินและยุทธศาสตร์แก่กลุ่มฝ่ายค้าน รวมถึงการปลุกปั่นความไม่สงบทางเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศ และมีบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลเท็จและสร้างความหวาดกลัวในหมู่ประชาชน เพื่อบั่นทอนความชอบธรรมของรัฐบาลอาเยนเด ผลกระทบที่ตามมาคือความทุกข์ยากของประชาชนชิลี ทั้งจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ความไม่มั่นคงทางการเมือง (Sigmund, 1977)

นอกจากนี้ จากการสนับสนุนอย่างลับ ๆ จากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ผ่านสำนักข่าวกรองกลาง ที่มีบทบาทในการให้เงินทุนแก่พรรคฝ่ายค้าน สื่อมวลชนฝ่ายขวา และกลุ่มแรงงานที่ต่อต้านรัฐบาลของอาเณเด โดยมีเป้าหมายเพื่อ “ทำให้เศรษฐกิจของชิลีร้องไห้” (make the economy scream) ตามคำสั่งของประธานาธิบดีนิกสัน (Kornbluh, 2024; Sigmund, 1977) การดำเนินการเหล่านี้ รวมถึงการสนับสนุนการประท้วง การหยุดงานของคนขับรถบรรทุก และการบ่อนทำลายเสถียรภาพทางเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ ซึ่งภายใต้บริบทของสงครามเย็น สหรัฐอเมริกามองว่าการดำรงอยู่ของรัฐบาลมาร์กซิสต์ที่มาจากการเลือกตั้งในลาตินอเมริกาเป็นภัยคุกคามเชิงยุทธศาสตร์ต่ออิทธิพลของตนในภูมิภาค และเกรงว่าความสำเร็จของรัฐบาลอาเณเดจะเป็นแบบอย่างให้ประเทศอื่น ๆ เดินตาม (Sigmund, 1977) แม้จะไม่มีหลักฐานว่ารัฐบาลสหรัฐฯ มีบทบาทโดยตรงในการวางแผนรัฐประหาร แต่เอกสารที่ถูกเปิดเผยในภายหลังแสดงให้เห็นว่าสหรัฐฯ ทราบดีล่วงหน้าถึงแผนการของกองทัพ และเลือกที่จะไม่ขัดขวาง (National Security Archive, 2024)

เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในยุคของอาเณเดจบลงด้วยการรัฐประหารของนายพลออกุสโต ปิโนเชต์ เมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 1973 ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดของรัฐบาลฝ่ายซ้ายที่มาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย การรัฐประหารครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนโดยกลุ่มผู้นำทางทหาร ภาคธุรกิจ และชนชั้นกลางที่ไม่พอใจกับนโยบายของอาเณเด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การควบคุมเศรษฐกิจ การโอนกิจการเอกชนให้รัฐ และการปฏิรูปที่ดินอย่างเร่งรัด ซึ่งถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อผลประโยชน์ของกลุ่มทุน (Sigmund, 1977)

การรัฐประหารครั้งนี้ไม่เพียงเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของชิลีเท่านั้น แต่ยังทิ้งร่องรอยของความเจ็บปวดและการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ฝังลึกในประวัติศาสตร์ของประเทศมาจนถึงปัจจุบัน โดยในช่วงปีแรกของระบอบปิโนเชต์ มีผู้ถูกสังหารหรือ “หายตัวไป” มากกว่า 3,000 คน และมีผู้ถูกทรมานกว่า 27,000 คน ตามรายงานของคณะกรรมการความจริงและการปรองดองแห่งชาติ (National Commission for Truth and Reconciliation, 1991; National Commission on Political Imprisonment and Torture, 2004)

โดยสรุป การดำเนินนโยบายปฏิรูปที่ดิน การจัดตั้งสหกรณ์เกษตร และการให้สัมปทานเหมืองทองแดงในยุครัฐบาลของเฟเรย์ แม้จะมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและลดช่องว่างระหว่างชนชั้น แต่กลับส่งผลให้เกิดการแบ่งขั้วทางอุดมการณ์อย่างชัดเจนในสังคมชิลี กลุ่มอนุรักษ์นิยมและชนชั้นนำที่สูญเสียผลประโยชน์เริ่มรวมตัวกันต่อต้านแนวทางการปฏิรูป ขณะที่กลุ่มแรงงานและเกษตรกรกลับสนับสนุนแนวคิดสังคมนิยมที่เน้นการกระจายทรัพยากรอย่างเท่าเทียม ความขัดแย้งนี้จึงไม่ได้เป็นเพียงความเห็นต่างทางนโยบาย แต่กลายเป็นความแตกแยก

เชิงโครงสร้างที่ฝังลึกในระบบการเมืองของประเทศ เมื่ออาเณตขึ้นสู่อำนาจในปี 1970 และดำเนินนโยบายสังคมนิยมอย่างเข้มข้น ความขัดแย้งที่สะสมมาตั้งแต่ยุคเฟรย์จึงปะทุขึ้นอย่างรุนแรง ทั้งจากแรงต้านภายในประเทศและแรงกดดันจากต่างประเทศ โดยเฉพาะจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งไม่ต้องการให้ชิลีกลายเป็นต้นแบบของรัฐบาลสังคมนิยมในลาตินอเมริกา ปัจจัยเหล่านี้จึงหล่อหลอมให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่นำไปสู่การรัฐประหารในปี 1973

4.4 สังเคราะห์ความย้อนแย้งของพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า

แม้ว่าพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าจะได้รับการออกแบบมาเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศลาตินอเมริกา โดยให้ความสำคัญกับการบรรเทาความไม่เท่าเทียมกันและการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของพลเมืองผ่านการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน เทคโนโลยี และการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดการแพร่กระจายของลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่ในกรณีของชิลี ความพยายามดังกล่าวกลับนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงขึ้น เริ่มจากการส่งเสริมการปฏิรูปที่ดินและการจัดตั้งสหกรณ์เกษตร ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อกระจายรายได้ให้กับเกษตรกรและแรงงานในชนบท แต่กลับสร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มชนชั้นนำและเจ้าของที่ดินที่สูญเสียผลประโยชน์ ความไม่พอใจนี้ได้ขยายตัวเป็นความตึงเครียดทางอุดมการณ์ระหว่างกลุ่มที่สนับสนุนแนวคิดสังคมนิยมกับกลุ่มที่ยึดมั่นในระบบทุนนิยม

สหรัฐอเมริกามองว่าการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชนชั้นล่าง เช่น แรงงานและเกษตรกร จะช่วยลดแรงผลักดันในการปฏิวัติ ซึ่งในหลายประเทศกลุ่มเหล่านี้มักเป็นฐานสนับสนุนสำคัญของลัทธิคอมมิวนิสต์ อย่างไรก็ตาม เมื่อนโยบายที่มุ่งเน้นการกระจายทรัพยากรถูกนำไปใช้จริงในชิลี กลับกลายเป็นชนวนให้เกิดแรงต่อต้านจากกลุ่มที่เสียผลประโยชน์ และนำไปสู่การแบ่งขั้วทางการเมืองอย่างรุนแรง ความขัดแย้งที่ไม่ได้รับการคลี่คลายจึงสะสมเรื่อยมา จนกระทั่งปะทุขึ้นในช่วงรัฐบาลอาเณต และนำไปสู่วิกฤตการณ์ทางการเมืองที่รุนแรงที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ของชิลี

เมื่อพิจารณาเป็นราย ๆ นโยบายพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าส่งเสริมการปฏิรูปที่ดินในชิลี แต่เมื่อชิลีออกกฎหมายปฏิรูปที่ดินขึ้นมา กฎหมายกลับเต็มไปด้วยช่องโหว่ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มเจ้าของที่ดินรายใหญ่สามารถหลีกเลี่ยงการเวนคืนได้ เช่น การแบ่งแยกที่ดินออกเป็นแปลงย่อย เพื่อให้แต่ละแปลงมีขนาดต่ำกว่าข้อกำหนดของกฎหมาย หรือการใช้กลไกทางกฎหมายเพื่อชะลอการดำเนินการของรัฐ นอกจากนี้ กระบวนการชดเชยค่าที่ดินที่ถูกเวนคืนก็มักล่าช้าและไม่เป็นธรรม ในสายตาของทั้งผู้ถือครองเดิมและผู้รับผลประโยชน์ใหม่ ส่งผลให้เกิดความไม่พอใจทั้งสองฝ่าย ขณะเดียวกัน การจัดตั้งสหกรณ์เกษตรเพื่อบริหารจัดการที่ดินที่เวนคืนมา ก็ประสบปัญหาด้าน

ประสิทธิภาพและการบริหาร เนื่องจากขาดการสนับสนุนด้านเทคนิคและทรัพยากรอย่างเพียงพอ (Memoria Chilena, n.d.) ความล้มเหลวในการดำเนินนโยบายเหล่านี้จึงไม่เพียงแต่ลดทอนความชอบธรรมของรัฐบาลเท่านั้น แต่ยังกลายเป็นชนวนให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้นและอุดมการณ์ที่รุนแรงยิ่งขึ้นในสังคมชิลี

นโยบายที่สำคัญต่อมาคือการให้สัมปทานแก่บริษัทข้ามชาติของสหรัฐอเมริกาเข้ามามีส่วนร่วมในอุตสาหกรรมทองแดง ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่สุดของชิลีในขณะนั้น การเปิดทางให้บริษัทต่างชาติ เช่น Anaconda Copper และ Kennecott Copper เข้ามาดำเนินกิจการในประเทศ แม้จะช่วยดึงดูดการลงทุนและเทคโนโลยีจากภายนอก แต่ก็ทำให้ชิลีต้องพึ่งพาทุนต่างชาติอย่างมาก และสูญเสียอำนาจควบคุมทรัพยากรของตนเองในระยะยาว ความไม่พอใจต่อการครอบงำของบริษัทข้ามชาติเหล่านี้จึงกลายเป็นประเด็นสำคัญในทางการเมือง โดยเฉพาะในหมู่กลุ่มแรงงานและฝ่ายซ้ายที่มองว่านี่คือการปล้นสะดมทรัพยากรของชาติ และเมื่ออาเณเดขึ้นสู่อำนาจ เขาจึงผลักดันนโยบายโอนกิจการเหมืองทองแดงให้เป็นของรัฐ โดยไม่จ่ายค่าชดเชยเต็มจำนวนให้กับบริษัทสหรัฐอเมริกา ซึ่งกลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชิลีกับสหรัฐอเมริกาเสื่อมถอยลงอย่างรวดเร็ว และเป็นหนึ่งในปัจจัยที่นำไปสู่การแทรกแซงทางการเมืองจากภายนอกในเวลาต่อมา

กฎหมายเหล่านี้แทนที่จะนำพาชิลีสู่ความเป็นเสรีนิยม แต่กลับปูทางให้ประเทศเคลื่อนไปสู่แนวทางของสังคมนิยม เมื่ออาเณเดขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีในปี 1970 เขาได้นำแนวคิดของการปฏิรูปที่ดินและการจัดตั้งสหกรณ์เกษตรมาขยายผลในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นการโอนทรัพย์สินขนาดใหญ่ เช่น เหมืองทองแดง ธนาคาร และกิจการหลัก ๆ ให้ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของนโยบาย “ถนนสู่สังคมนิยม” (La vía chilena al socialismo) ของเขา (Allende, 1973) แม้จะดำเนินการภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญและกระบวนการประชาธิปไตย แต่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างเหล่านี้กลับสร้างความหวาดระแวงในหมู่ชนชั้นกลาง ชนชั้นสูง และกลุ่มทุนภายในประเทศ รวมถึงรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ที่มองว่านโยบายของอาเณเดเป็นภัยคุกคามต่อผลประโยชน์และอิทธิพลของตนในภูมิภาค

แนวทางของอาเณเดแม้จะมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและลดการพึ่งพาทุนต่างชาติ แต่กลับต้องเผชิญกับแรงต้านอย่างรุนแรงจากหลายฝ่าย ทั้งจากภายในประเทศที่มองว่านโยบายเหล่านี้เป็นการลิดรอนสิทธิในทรัพย์สินส่วนบุคคล และจากภายนอกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่ตอบโต้ด้วยการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจและสนับสนุนกลุ่มต่อต้านรัฐบาลอย่างลับ ๆ (Kornbluh, 2013; U.S. Senate, 1975) ความพยายามในการผลักดันนโยบายสังคมนิยมผ่านกลไก

รัฐจึงกลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่เร่งให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองอย่างรุนแรง ทั้งในระดับโครงสร้างและอุดมการณ์ และนำไปสู่การรัฐประหารในปี 1973 ซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดของระบอบประชาธิปไตยในชิลีในช่วงเวลานั้น (Sigmund, 1977)

วิกฤตการณ์ดังกล่าวทวีความรุนแรงขึ้นในช่วงปลายปี 1972 ถึงกลางปี 1973 โดยมีการนัดหยุดงานของกลุ่มคนขับรถบรรทุกที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนและกลุ่มอนุรักษ์นิยม ซึ่งส่งผลให้ระบบโลจิสติกส์ของประเทศหยุดชะงัก เกิดภาวะขาดแคลนสินค้าอุปโภคบริโภคอย่างรุนแรง ขณะเดียวกัน อัตราเงินเฟ้อพุ่งสูงเกินร้อยละ 600 ในปี 1973 ทำให้ค่าครองชีพของประชาชนตกต่ำอย่างไม่เคยมีมาก่อน รัฐบาลพยายามควบคุมราคาสินค้าและเพิ่มการพิมพ์เงินเพื่ออุดหนุนสวัสดิการ แต่กลับยิ่งซ้ำเติมปัญหาเศรษฐกิจ

ในวันที่ 11 กันยายน 1973 กองทัพชิลีนำโดยนายพลออกุสโต ปิโนเชต์ ได้ทำการรัฐประหาร โดยเข้าก่อกองทัพเข้ายึดกรุงซันติอาโกและโจมตีทำเนียบประธานาธิบดีด้วยรถถังและเครื่องบินรบ อาเจนเดปฏิเสทที่จะลาออกและกล่าวสุนทรพจน์สุดท้ายผ่านวิทยุก่อนเสียชีวิตภายในทำเนียบ ซึ่งมีรายงานว่าเป็นการฆ่าตัวตาย (Constable & Valenzuela, 1991)

ในอีกมุมมองหนึ่ง พันธมิตรเพื่อความก้าวหน้ายังเป็นตัวการสำคัญที่ผลักดันให้ชิลีเปลี่ยนเป็นสังคมนิยมด้วย เมื่อพิจารณาจากผลการเลือกตั้งก่อนยุครัฐบาลของเฟเรย์ จะเห็นได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ของชิลียังมีแนวคิดค่อนข้างอนุรักษ์นิยม ดังสะท้อนจากการที่อาเลสซันดรี ซึ่งเป็นตัวแทนของฝ่ายขวาได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีในปี 1958 อย่างไรก็ตาม การเข้ามาของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าในช่วงต้นทศวรรษ 1960 ได้เปลี่ยนทิศทางของนโยบายรัฐอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการส่งเสริมการปฏิรูปที่ดิน การกระจายทรัพยากร และการขยายบทบาทของรัฐในการพัฒนาเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างเหล่านี้ได้สร้างความตื่นตัวทางการเมืองในหมู่ประชาชนชนชั้นล่าง โดยเฉพาะแรงงานและเกษตรกร ซึ่งเริ่มมองเห็นความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นผ่านนโยบายของฝ่ายซ้าย ส่งผลให้พรรคแนวร่วมเอกภาพนิยมที่นำโดยอาเจนเดได้รับการสนับสนุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนสามารถชนะการเลือกตั้งในปี 1970 ได้สำเร็จ กล่าวได้ว่า แม้โครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าจะมีเป้าหมายเพื่อรักษาเสถียรภาพของระบอบทุนนิยมในภูมิภาคลาตินอเมริกา แต่ในกรณีของชิลี กลับกลายเป็นแรงผลักดันที่เร่งให้เกิดการเปลี่ยนผ่านไปสู่แนวทางสังคมนิยมอย่างไม่ต้องใจ

โดยสรุป พันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าไม่เพียงแต่ไม่สามารถยับยั้งการแพร่กระจายของลัทธิคอมมิวนิสต์ในชิลีได้เท่านั้น แต่ยังส่งผลในทางตรงกันข้าม คือเร่งให้ชิลีเคลื่อนไปสู่แนวทางสังคมนิยม

มากยิ่งขึ้น นโยบายที่มุ่งเน้นการปฏิรูปที่ดิน การกระจายทรัพยากร และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชนชั้นล่าง แม้จะมีเป้าหมายเพื่อสร้างเสถียรภาพและลดแรงจูงใจในการปฏิวัติ แต่กลับเปิดพื้นที่ให้แนวคิดฝ่ายซ้ายได้รับการยอมรับในวงกว้างมากขึ้น โดยเฉพาะในหมู่แรงงานและเกษตรกรที่เป็นฐานเสียงสำคัญของพรรคฝ่ายซ้าย การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้นในยุครัฐบาลเฟรย์จึงกลายเป็นรากฐานสำคัญที่รัฐบาลอาเณดเอนำไปต่อยอดในทิศทางของสังคมนิยมผ่านนโยบาย “ถนนสู่สังคมนิยม” ซึ่งในที่สุดได้นำไปสู่ความขัดแย้งทางอุดมการณ์อย่างรุนแรง และจบลงด้วยการรัฐประหารในปี 1973 กล่าวได้ว่า พันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า แม้จะมีเจตนารมณ์เพื่อปกป้องระบอบทุนนิยมในลาตินอเมริกา แต่ในกรณีของชิลี กลับกลายเป็นแรงผลักดันที่เร่งให้เกิดการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับเป้าหมายเดิมของโครงการ

บทที่ 5

อภิปรายผลการศึกษา

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า ซึ่งเป็นนโยบายช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษ 1960 ที่ถูกนำมาใช้ในประเทศชิลี ระหว่างปี ค.ศ. 1961–1970 โดยตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่า ความช่วยเหลือจากภายนอกดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในมิติของการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจหรือยกระดับคุณภาพชีวิต หากแต่มีบทบาทเชิงยุทธศาสตร์ที่สัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับพลวัตของความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ และนำไปสู่จุดเปลี่ยนสำคัญทางประวัติศาสตร์ในปี ค.ศ. 1973 ผ่านกรอบวิเคราะห์ของทฤษฎีการเชื่อมโยง ประการแรก งานวิจัยได้วิเคราะห์ว่าโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า มีลักษณะเป็นกลไกเชิงอุดมการณ์ที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกา ใช้ในการผลักดันทิศทางการพัฒนาแบบทุนนิยมในประเทศชิลี ผ่านการสนับสนุนชั้นกลาง การปฏิรูปที่ดิน และการส่งเสริมนโยบายที่สอดคล้องกับค่านิยมแบบอเมริกัน ผลลัพธ์จากแนวทางดังกล่าวนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในระดับสังคม ทั้งในด้านการจัดสรรทรัพยากร ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และบทบาทของภาครัฐ การเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มทางเศรษฐกิจบางกลุ่มกลายเป็นชนวนให้เกิดความรู้สึกถูกทอดทิ้งในกลุ่มแรงงานและชาวชนบท และก่อให้เกิดแรงเสียดทานทางสังคมอย่างต่อเนื่อง

ในประการที่สอง งานวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงกลไกที่เชื่อมโยงนโยบายจากภายนอกกับความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศอย่างแยกย่อย ทั้งผ่านบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากโครงการ รวมถึงแรงต้านที่เกิดขึ้นจากกลุ่มที่ถูกกละเลย ความไม่สมดุลนี้ได้ส่งเสริมให้เกิดการแบ่งขั้วทางอุดมการณ์อย่างเด่นชัดระหว่างฝ่ายอนุรักษ์นิยมกับฝ่ายก้าวหน้า ภาวะแวดล้อมเช่นนี้ทำให้สังคมชิลีในช่วงปลายทศวรรษ 1960 เต็มไปด้วยแรงกดดันทางการเมืองที่ยังไม่สามารถหาข้อยุติได้

ในประการสุดท้าย ผลการศึกษาที่ยืนยันว่าความขัดแย้งที่ทวีความรุนแรงขึ้นในช่วงรัฐบาลของอาเยนเด (ค.ศ. 1970–1973) ไม่ได้เกิดขึ้นโดยฉับพลัน หากแต่เป็นผลสะสมจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและแรงปะทะระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ที่ได้เกิดขึ้นมาแล้วตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมาทศวรรษ โดยเฉพาะบทบาทของสหรัฐอเมริกา ที่นอกจากจะหยุดการสนับสนุนเชิงเศรษฐกิจในช่วงรัฐบาลของอาเยนเดแล้ว ยังให้การสนับสนุนอย่างไม่เป็นทางการต่อกลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาล ทั้งในเชิงนโยบาย สื่อ และกลยุทธ์ทางการเงิน สิ่งเหล่านี้ล้วนมีส่วนในการบั่นทอนเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศอย่างลึกซึ้ง และกลายเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการรัฐประหารในเดือนกันยายน ค.ศ. 1973

กล่าวโดยสรุป ข้อค้นพบของงานวิจัยได้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า โครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า แม้จะถูกออกแบบให้เป็นกลไกเพื่อพัฒนาและสร้างเสถียรภาพให้กับประเทศในภูมิภาคลาตินอเมริกา แต่ในเชิงปฏิบัติกลับทำหน้าที่เป็นเครื่องมือแทรกแซงทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศเป้าหมายอย่างชัดเจน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้และผู้รับความช่วยเหลือจึงไม่ใช่ความร่วมมือที่ปราศจากอำนาจ หากแต่เป็นความสัมพันธ์ที่เต็มไปด้วยการต่อรอง ผลประโยชน์และอิทธิพล ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานและแนวคิดทฤษฎีการเชื่อมโยง ที่ชี้ว่า “การพัฒนา” และ “ความช่วยเหลือ” จากภายนอก อาจเป็นเพียงหน้าฉากของกระบวนการเจรจาทางอำนาจในระดับโครงสร้างระหว่างประเทศและภายในประเทศผู้รับเอง

5.2 การอภิปรายผลการศึกษา

ผลการศึกษาช่วยเสริมความเข้าใจที่มีอยู่ในวรรณกรรมอย่างชัดเจน โดยยืนยันข้อสังเกตของ Ioris และ Mozer (2019) ว่าโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าแม้จะถูกเสนอว่าเป็นความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่ในทางปฏิบัติกลับเป็นหนึ่งในเครื่องมือหลักของสหรัฐอเมริกา ในการสร้างอิทธิพลในลาตินอเมริกา ข้อมูลจากกรณีศึกษาชี้ให้เห็นว่าความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจนั้นมากับเงื่อนไข และถูกใช้เป็นแรงกดดันต่อรัฐบาลอาเจนเดอย่างเป็นระบบ

ในแง่นี้ ข้อค้นพบจากงานวิจัยยังสอดคล้องกับ Dunne (2016) ที่ชี้ว่าความหวังในช่วงแรก ของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า ค่อย ๆ จางลงเมื่อเจออุปสรรคเชิงโครงสร้างและปัญหา ความเหลื่อมล้ำในประเทศเป้าหมาย กรณีของชิลีในช่วงปลายทศวรรษ 1960 จนถึงการรัฐประหาร ในปี 1973 สะท้อนให้เห็นว่าโครงการดังกล่าวไม่สามารถสร้างความมั่นคงได้จริง และอาจยิ่งเร่งให้เกิดความไม่มั่นคงมากขึ้น

ขณะเดียวกัน การวิเคราะห์ในงานนี้ได้ขยายความเข้าใจเรื่อง “อำนาจต่อรอง” ของประเทศผู้รับความช่วยเหลือ โดยสอดคล้องกับมุมมองของ Flynn (2014) ที่มองว่าผู้นำและกลุ่มปัญญาชนในลาตินอเมริกาไม่ได้นิ่งเฉยต่อโครงการจากต่างประเทศ แต่มีบทบาทเชิงรุกในการต่อรอง เปลี่ยนแปลง หรือแม้แต่ต่อต้านนโยบายที่ขัดกับเป้าหมายของตนเอง กรณีของชิลีแสดงให้เห็นการเคลื่อนไหวของกลุ่มการเมืองและภาคประชาชนที่พยายามกำหนดทิศทางนโยบายตามบริบทและผลประโยชน์ภายใน

ในระดับภูมิภาค ผลที่ได้จากการเปรียบเทียบกับงานของ Morales Castro (2016) ช่วยย้ำให้เห็นว่าบริบทภายในของแต่ละประเทศมีผลอย่างมากต่อผลลัพธ์ของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า แม้จะอยู่ภายใต้เงื่อนไขความช่วยเหลือเหมือนกัน ชิลีอาจสามารถผลักดันนโยบาย

ปฏิรูปในระดับที่ลึกกว่าบราซิลหรือโคลอมเบีย แต่ก็ต้องเผชิญกับแรงต้านทั้งจากภายในและจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งบั่นทอนความสามารถในการดำเนินนโยบายระยะยาว

อีกประเด็นที่สำคัญคือบทบาทของสื่อในกระบวนการนี้ โดยผลการศึกษาได้สะท้อนข้อเสนอของ Dávila (2023), Harmer (2011) และ Booth (2020) ว่าสื่อไม่ใช่แค่เครื่องมือสื่อสาร แต่เป็นกลไกที่ทรงพลังในการกำหนดวิธีที่สาธารณชนเข้าใจสถานการณ์ทางการเมือง บทบาทของสถานี UCV-TV ในชิลีในช่วงก่อนรัฐประหารถือเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการจัดกรอบข้อมูลเพื่อตอบสนองทิศทางการอุดมการณ์ที่กำลังต่อสู้กันในสังคม

โดยรวมแล้ว งานวิจัยนี้ไม่ได้ตั้งใจเพียงเพื่อบรรยายสิ่งที่เกิดขึ้นในเชิงประวัติศาสตร์ แต่พยายามผสมผสานภาพรวมของโครงการพันธมิตรฯ กับพลวัตภายในของประเทศผู้รับ โดยใช้กรอบแนวคิดของทฤษฎีเชื่อมโยง เพื่ออธิบายการสื่อสาร ต่อรอง และปะทะกันระหว่างอำนาจภายนอกกับโครงสร้างทางการเมืองและสังคมภายใน ช่วยเติมเต็มช่องว่างของงานวิชาการก่อนหน้านี้ ที่มักแยกวิเคราะห์อิทธิพลจากภายนอกและภายในออกจากกันมากเกินไป

นอกจากนี้ ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า โครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า ไม่ได้เป็นเพียงโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในลาตินอเมริกาเท่านั้น หากแต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่สหรัฐอเมริกาใช้ในการแทรกแซงและรักษาอิทธิพลทางภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาค โดยเฉพาะในบริบทของสงครามเย็นที่การแข่งขันระหว่างมหาอำนาจมีบทบาทอย่างมากต่อการกำหนดทิศทางการนโยบายของประเทศต่าง ๆ การวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดของทฤษฎีเชื่อมโยง ช่วยให้สามารถเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกและภายในประเทศชิลีได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

ในมิติของการเชื่อมโยงทางตรง อิทธิพลของสหรัฐอเมริกา ปรากฏผ่านกลไกเชิงสถาบันที่ชัดเจน เช่น การจัดสรรเงินทุน ความช่วยเหลือด้านเทคนิค และการกำหนดเงื่อนไขของโครงการพัฒนา ซึ่งรัฐบาลชิลีต้องเจรจาและดำเนินนโยบายให้สอดคล้องเพื่อเข้าถึงทรัพยากรเหล่านั้น ผลการศึกษพบว่า กลไกตรงนี้ถูกใช้เป็นเครื่องมือกดดันโดยตรงต่อรัฐบาลอาเยนเด เช่น การระงับความช่วยเหลือ การจำกัดวงเงินเครดิต และการใช้อิทธิพลในองค์กรการเงินระหว่างประเทศ เพื่อบั่นทอนความสามารถในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม

ขณะเดียวกันการเชื่อมโยงทางอ้อมปรากฏชัดในมิติสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะผ่านบทบาทของสื่อมวลชน ทูตเอกชน และกลุ่มภาคประชาชนที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดและค่านิยมของโลกตะวันตก งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการจัดกรอบข่าวและการสื่อสารสาธารณะโดยสื่อภายในประเทศ เช่น สถานี UCV-TV รวมถึงการสนับสนุนทางอ้อมจากองค์กรเอกชนที่มีความเชื่อมโยง

กับสหรัฐอเมริกา มีส่วนช่วยในการสร้างการรับรู้ทางลบต่อรัฐบาลฝ่ายซ้าย และขับเคลื่อนวาระต่อต้านอาเณนเดจากระดับฐานราก ซึ่งเป็นตัวอย่างของการเชื่อมโยงทางอ้อมที่แทรกซึมผ่านเครือข่ายอิทธิพลที่ดูเป็นอิสระแต่ประสานเป้าหมายเชิงโครงสร้างเดียวกัน

ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับกลไกทั้งสองประเภทนี้ทำให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างโครงการพันธมิตรฯ กับการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศชิลีไม่ได้เกิดจากแรงกดดันทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกระบวนการทางสังคม วัฒนธรรม และอุดมการณ์ที่ถักทออยู่ในโครงสร้างอำนาจภายในประเทศ ซึ่งสะท้อนถึงพลังของการเชื่อมโยงที่ฝังลึกและมีมิติหลากหลายอย่างแท้จริง

ในระดับของความเชื่อมโยงเชิงระบบ โครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า สามารถถูกมองว่าเป็นผลผลิตของยุทธศาสตร์ทางภูมิรัฐศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามเย็น ซึ่งมีเป้าหมายหลักในการต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในลาตินอเมริกา ภูมิภาคนี้ถูกมองว่าเป็นพื้นที่เปราะบางและอ่อนไหวต่ออิทธิพลของฝ่ายตรงข้ามทางอุดมการณ์ โดยเฉพาะหลังจากการปฏิวัติในคิวบาในปี 1959 ที่ทำให้สหรัฐอเมริกาตระหนักถึงความเสี่ยงที่ประเทศอื่นในภูมิภาคอาจหันไปสู่วาระบอบสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์ โครงการพันธมิตรฯ จึงถูกออกแบบให้เป็นมากกว่าความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ แต่เป็นเครื่องมือในการส่งผ่านอุดมการณ์แบบทุนนิยมอเมริกันและควบคุมทิศทางการพัฒนาของประเทศผู้รับให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา ในกรณีของชิลี ความเชื่อมโยงเชิงระบบนี้ปรากฏชัดเจนเมื่อรัฐบาลของอาเณนเด ซึ่งมีแนวโน้มฝักใฝ่สังคมนิยม เริ่มดำเนินนโยบายที่ขัดแย้งกับแนวทางของสหรัฐอเมริกา เช่น การแปรรูปรัฐวิสาหกิจและการปฏิรูปที่ดินอย่างกว้างขวาง แนวทางเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นภัยคุกคามต่อระเบียบโลกแบบทุนนิยม และอาจเป็นแบบอย่างให้ประเทศอื่นในภูมิภาคเดินตาม ส่งผลให้สหรัฐอเมริกา ตอบโต้ด้วยการลดหรือระงับความช่วยเหลือ สนับสนุนกลุ่มฝ่ายค้าน และใช้กลไกทางการทูตและเศรษฐกิจเพื่อบ่อนทำลายเสถียรภาพของรัฐบาลอาเณนเด การตอบโต้เหล่านี้ไม่ใช่เพียงการแสดงออกถึงความไม่เห็นด้วยทางนโยบาย แต่เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ระดับโลกที่มุ่งรักษาสถิติของอำนาจและอุดมการณ์ในระบบระหว่างประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพลังของความเชื่อมโยงเชิงระบบที่มีต่อการกำหนดทิศทางของรัฐในโลกยุคสงครามเย็น

ในแง่มุมของความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ ชิลีในช่วงปี 1960–1973 เป็นตัวอย่างของประเทศที่พึ่งพาเศรษฐกิจจากภายนอกอย่างมาก โดยเฉพาะในภาคการส่งออกทองแดงซึ่งสร้างรายได้หลักให้ประเทศ บริษัทเหมืองแร่ต่างชาติ โดยเฉพาะจากสหรัฐอเมริกา มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของชิลี จนทำให้รัฐบาลมีพื้นที่จำกัดในการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจของ

ตนเอง แม้ว่าโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า ของสหรัฐอเมริกา จะถูกนำเสนอว่าเป็นความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา แต่จริง ๆ แล้วก็มีเงื่อนไขแฝงที่พยายามกำหนดแนวทางเศรษฐกิจของประเทศผู้รับ เช่น การจำกัดบทบาทของรัฐในเศรษฐกิจ การเปิดเสรี และการควบคุมการปฏิรูปที่ดินให้อยู่ในกรอบที่ไม่กระทบต่อผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา

เมื่อรัฐบาลอาเยนเดขึ้นมาดำเนินนโยบายชาตินิยมทางเศรษฐกิจ เช่น การโอนกิจการเหมืองทองแดงมาเป็นของรัฐ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ไม่สมดุลนี้ก็กลายเป็นจุดปะทะใหม่ โดยสหรัฐอเมริกา ตอบโต้ด้วยการตัดความช่วยเหลือและใช้สิทธิพลในองค์การการเงินระหว่างประเทศเพื่อกดดันทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้ชิลีเผชิญปัญหาเงินเฟ้อและขาดทุนสำรองจากต่างประเทศในระดับรุนแรง ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่า “ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ” ไม่ใช่แค่เรื่องการค้า แต่เป็นเครือข่ายของอำนาจ ผลประโยชน์ และอุดมการณ์ ที่มีอิทธิพลต่ออนาคตของประเทศกำลังพัฒนาอย่างลึกซึ้ง

ในด้านของความเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาล ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลสหรัฐอเมริกากับรัฐบาลในลาตินอเมริกาถูกสร้างขึ้นผ่านกลไกของความร่วมมือทางการเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งมักปรากฏในรูปแบบของความช่วยเหลือทวิภาคี การลงนามในข้อตกลงระหว่างประเทศ และการสนับสนุนโครงการพัฒนาในระดับรัฐ โดยเฉพาะในช่วงแรกของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า ชิลีเป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากสหรัฐอเมริกา ทั้งในด้านเงินทุน เทคโนโลยี และการให้คำปรึกษาทางนโยบาย ซึ่งสะท้อนถึงความพยายามของสหรัฐอเมริกา ในการสร้างพันธมิตรที่มั่นคงในภูมิภาค อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์นี้ไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียม แต่ขึ้นอยู่กับการสอดคล้องทางอุดมการณ์และผลประโยชน์ร่วมกันเป็นหลัก เมื่อรัฐบาลอาเยนเด ซึ่งได้รับการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย เริ่มดำเนินนโยบายสังคมนิยมที่ขัดแย้งกับแนวทางของสหรัฐอเมริกา เช่น การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การควบคุมทรัพยากรธรรมชาติ และการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างสองรัฐบาลก็เริ่มเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ จากความร่วมมือกลายเป็นความตึงเครียด และในที่สุดพัฒนาไปสู่การแทรกแซงทางการเมืองอย่างชัดเจน สหรัฐอเมริกา ใช้กลยุทธ์หลากหลายรูปแบบในการตอบโต้ ตั้งแต่การสนับสนุนกลุ่มฝ่ายค้านภายในประเทศ การให้ทุนสนับสนุนสื่อที่ต่อต้านรัฐบาล ไปจนถึงการเข้ามายุ่งยงทางการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อสร้างแรงกดดันต่อรัฐบาลฝ่ายซ้ายของอาเยนเด ความเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของความเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลที่สามารถเปลี่ยนจากความร่วมมือเป็นความขัดแย้งได้อย่างรวดเร็ว โดยขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงของนโยบายภายในประเทศผู้รับ และการประเมินผลประโยชน์เชิงยุทธศาสตร์ของประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือ ซึ่งในกรณีของชิลี ความเชื่อมโยงนี้

มีบทบาทสำคัญในการบ่อนทำลายเสถียรภาพของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง และเป็นหนึ่งในปัจจัยที่นำไปสู่การรัฐประหารในปี 1973

โครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในฐานะเครื่องมือที่สหรัฐอเมริกาใช้ในการกำหนดทิศทางนโยบายของประเทศผู้รับความช่วยเหลือ โดยเฉพาะผ่านกลไกของการให้เงินทุน การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน และการสนับสนุนโครงการพัฒนาในชนบท ซึ่งในช่วงแรกของโครงการ ซิลีได้รับประโยชน์จากความช่วยเหลือเหล่านี้อย่างชัดเจน ทั้งในรูปของเงินอุดหนุนค่าเช่า การสนับสนุนทางเทคนิค และการลงทุนในภาคเกษตรกรรมและการศึกษา อย่างไรก็ตาม ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงการสนับสนุนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่แฝงไว้ด้วยเงื่อนไขและความคาดหวังทางอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา เมื่อรัฐบาลอาเอยนเดเริ่มดำเนินนโยบายสังคมนิยม เช่น การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การควบคุมราคาสินค้า และการปฏิรูปที่ดินอย่างกว้างขวาง ซึ่งขัดแย้งกับแนวทางของสหรัฐอเมริกา ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจที่เคยได้รับก็ถูกระงับหรือเปลี่ยนรูปแบบเป็นแรงกดดันทางเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ ทั้งในรูปของการชะลอการอนุมัติเงินกู้ การจำกัดการเข้าถึงตลาดต่างประเทศ และการสนับสนุนกลุ่มทุนภายในประเทศที่ต่อต้านนโยบายของรัฐบาล ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เพียงแต่ทำให้รัฐบาลอาเอยนเดเผชิญกับปัญหาทางการเงินและการขาดแคลนทรัพยากรในการบริหารประเทศ แต่ยังส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อรัฐบาล และเร่งให้เกิดความไม่พอใจในวงกว้าง โดยเฉพาะในกลุ่มชนชั้นกลางและภาคธุรกิจ ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจจึงกลายเป็นกลไกสำคัญที่สหรัฐอเมริกาใช้ในการบ่อนทำลายเสถียรภาพของรัฐบาลฝ่ายซ้ายในซิลี

แม้การศึกษานี้จะไม่ได้เน้นบทบาทของภาคประชาสังคมโดยตรง แต่ก็สามารถตีความผ่านกรอบของความเชื่อมโยงทางสังคมได้ว่า การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า โดยเฉพาะในด้านการปฏิรูปที่ดินและการกระจายทรัพยากรในพื้นที่ชนบท ได้ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นในสังคมซิลี การปฏิรูปที่ดินซึ่งมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสให้กับเกษตรกรรายย่อย กลับกลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้กลุ่มเจ้าของที่ดินและชนชั้นนำสูญเสียอำนาจทางเศรษฐกิจและสังคมที่เคยครอบครองมาอย่างยาวนาน ความไม่พอใจที่เกิดขึ้นจากการสูญเสียผลประโยชน์นี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในระดับปัจเจกบุคคล แต่ได้ขยายตัวเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมและการจัดตั้งเครือข่ายต่อต้านรัฐบาลในระดับชาติ กลุ่มเหล่านี้ได้กลายเป็นฐานสนับสนุนสำคัญของพรรคฝ่ายขวา กลุ่มธุรกิจ และสื่อมวลชนที่มีแนวคิดอนุรักษนิยม ซึ่งร่วมกันผลักดันวาทกรรมต่อต้านรัฐบาลอาเอยนเด

ในวงกว้าง ความเชื่อมโยงทางสังคมในลักษณะนี้จึงไม่ได้เกิดจากการประสานงานขององค์กรภาคประชาสังคมข้ามชาติเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอำนาจภายในประเทศที่เกิดจากนโยบายที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการพันธมิตรฯ โดยตรง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้เร่งให้เกิดการแบ่งขั้วทางอุดมการณ์ในสังคมซิดี และมีส่วนสำคัญในการสร้างเงื่อนไขที่เอื้อต่อการล้มล้างรัฐบาลผ่านการรัฐประหารในปี 1973

การตีความผลการศึกษานี้ผ่านกรอบทฤษฎีเชื่อมโยงจึงช่วยให้เห็นภาพความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าและปัจจัยภายในของประเทศซิดี ความช่วยเหลือจากภายนอกที่ดูเหมือนจะเป็นกลางทางพัฒนา แท้จริงแล้วมีนัยทางการเมืองที่ลึกซึ้ง และสามารถกลายเป็นแรงผลักดันสำคัญที่นำไปสู่ความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระดับโครงสร้าง โดยเฉพาะในบริบทของสงครามเย็นที่การแบ่งขั้วทางอุดมการณ์มีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อการกำหนดนโยบายทั้งในระดับโลกและระดับชาติ

เมื่อตีความผลลัพธ์ทั้งหมดแล้ว สามารถสรุปได้ว่าการศึกษาชิ้นนี้สามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อแรกได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ การวิเคราะห์บทบาทของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าได้เปิดเผยให้เห็นว่า โครงการดังกล่าวไม่ได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในลาตินอเมริกาเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาในการรักษาอิทธิพลทางภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาค โดยเฉพาะในช่วงสงครามเย็นที่การแข่งขันระหว่างมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียตมีความเข้มข้นและแผ่ด้วยแรงจูงใจทางอุดมการณ์อย่างลึกซึ้งภายใต้บริบทนี้ โครงการพันธมิตรฯ จึงถูกออกแบบให้เป็นกลไกที่ผสมผสานระหว่างการพัฒนาและการควบคุม โดยใช้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการสร้างพันธมิตรทางการเมืองและจำกัดการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคที่ถูกมองว่าเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงทางอุดมการณ์

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

จากผลการศึกษาที่ได้วิเคราะห์บทบาทของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าในบริบทของประเทศซิดีในช่วงสงครามเย็น พบว่าความช่วยเหลือจากภายนอกไม่ได้เป็นเพียงกลไกเพื่อการพัฒนา แต่ยังมียุทธศาสตร์ทางการเมืองและอุดมการณ์ที่ลึกซึ้ง ซึ่งส่งผลต่อโครงสร้างอำนาจภายในประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ด้วยเหตุนี้ การวิจัยในอนาคตจึงควรขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมมิติที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ทั้งในเชิงเปรียบเทียบ แนวคิด และวิธีวิจัย เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและรอบด้านยิ่งขึ้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายความช่วยเหลือจากภายนอกกับพลวัตทางการเมืองภายในประเทศผู้รับ

ประการแรก งานวิจัยในอนาคตอาจพิจารณาศึกษาเปรียบเทียบกรณีของประเทศอื่นในลาตินอเมริกาที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพันธมิตรฯ เช่น เปรู โบลิเวีย หรือโคลอมเบีย เพื่อเปรียบเทียบลักษณะของความเชื่อมโยงและผลกระทบที่เกิดขึ้นในแต่ละบริบท การศึกษาลักษณะร่วมและความแตกต่างระหว่างประเทศเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจผลกระทบของโครงการในระดับภูมิภาคได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ประการที่สอง ควรมีการวิเคราะห์เชิงลึกในด้านอุดมการณ์และวาทกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมที่ใช้โดยทั้งผู้สนับสนุนและปฏิเสธแนวคิดของพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้า ซึ่งสะท้อนให้เห็นในสื่อ จดหมายโต้ตอบทางการทูต หรือคำพูดของผู้นำการวิเคราะห์ดังกล่าวจะช่วยเพิ่มความเข้าใจของเราเพิ่มเติมเกี่ยวกับความขัดแย้งทางอุดมการณ์ที่โดดเด่นของสงครามเย็น และมีการกำหนดเหตุผลภายในแต่ละบริบทที่แตกต่างกัน

ประการที่สาม การวิจัยในอนาคตควรใช้กรอบแนวคิดสหวิทยาการมากขึ้น โดยผสมผสานองค์ความรู้ที่หลากหลาย รวมถึงรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ มานุษยวิทยา และวารสารศาสตร์ เพื่อตรวจสอบผลที่ตามมาของโปรแกรมหุ้นส่วนในลักษณะแบบองค์รวม เช่น การตรวจสอบผลกระทบต่อวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนหรือการเปลี่ยนแปลงสถาบันในระดับชุมชน

นอกจากนี้ การใช้ข้อมูลเชิงปริมาณควบคู่กับการวิเคราะห์เชิงคุณภาพก็เป็นอีกแนวทางหนึ่ง ที่ควรได้รับการส่งเสริม โดยเฉพาะการใช้สถิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อสนับสนุนข้อค้นพบและเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อสรุป เช่น การวิเคราะห์แนวโน้มของรายได้ ความเหลื่อมล้ำ หรือระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อรัฐบาลในช่วงเวลาที่ได้รับความช่วยเหลือ

ท้ายที่สุด งานวิจัยในอนาคตควรจัดลำดับความสำคัญในการศึกษาผลกระทบระยะยาวของโครงการพันธมิตรเพื่อความก้าวหน้าต่อโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศในลาตินอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของยุคหลังสงครามเย็น เพื่อประเมินขอบเขตและวิธีการที่การแทรกแซงทางประวัติศาสตร์มีอิทธิพลต่อวิถีการพัฒนาระยะยาวการวิเคราะห์ลักษณะของมรดกของนโยบายที่เกิดจากความคิดริเริ่มเหล่านี้อาจช่วยให้เข้าใจพลวัตการพัฒนาและภูมิทัศน์ในเมืองภายในภูมิภาคอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- Allende, S. (1973). *Chile's road to socialism*. Penguin Books.
- Angell, A. (1973). Problems in Allende's Chile. *Current History*, 64, 57-60.
- Arriaza Peña, R. (2018). Más allá de la reforma agraria: la refiguración de la ira en la élite latifundista durante la unidad popular (Chile, 1972-1973). *Intersticios*, 12(1), 41-54.
- Booth, W. A. (2020). Rethinking Latin America's Cold War. *The Historical Journal*, 64(4), 1128-1150.
- Brender, V. (2010). Economic Transformations in Chile: The Formation of the Chicago Boys. *The American Economist*, 55(1), 111-122.
- Carmagnani, M. (2014). *The other West: Latin America from invasion to globalization*. University of California Press.
- Constable, P., & Valenzuela, A. (1991). *A Nation of Enemies: Chile Under Pinochet* (Norton Paperback). W. W. Norton & Company.
- Dávila, I. de la Vega. (2023). Televisión chilena y las elecciones de 1970. *Antíteses*, 16(32), 127-156.
- Di Filippo, A. (2021). The Alliance for Progress and the "Developmentalism" in Chile. *Journal of Leadership, Accountability and Ethics*, 18(6), 67-85.
- Dunne, M. (2016). Kennedy's Alliance for Progress: Countering Revolution in Latin America Part II: The Historiographical Record. *International Affairs*, 92(2), 435-452.
- Echenique, S. G. (2017). 50 Años De La Reforma Agraria. *Anales De La Universidad De Chile*(12), 21-36.
- Edwards, S., & Edwards, A. C. (1987). *Monetarism and liberalization: The Chilean experiment*. University of Chicago Press.
- Flynn, M. (2014). *Theory, Principle and Diplomatic Leverage: Latin American Agency in the Founding of the Alliance for Progress*. In. University of Colorado Boulder.
- Harmer, T. (2011). *Allende's Chile and the Inter-American Cold War*. University of North Carolina Press.

- Huneeus, C. (2007). *The Pinochet regime*. Lynne Rienner Publishers.
- Kornbluh, P. (2013). *The Pinochet file: A declassified dossier on atrocity and accountability* (2nd ed.). The New Press.
- Kornbluh, P. (2024). *Pinochet: The declassified history*. The National Security Archive. <https://nsarchive.gwu.edu/briefing-book/chile/2024-09-11/pinochet-files-50th-anniversary>
- Loveman, B. (1976). *Struggle in the Countryside: Politics and Rural Labour in Chile, 1919-1973*. Indiana University Press.
- Memoria Chilena. (n.d.). *Nueva Ley de Reforma Agraria N° 16.640*. Biblioteca Nacional de Chile. <https://www.memoriachilena.gob.cl/602/w3-article-97342.html>
- Molina, P. V., & Odekerken, X. U. (2024). *Allende and Popular Unity: The Road to Democratic Socialism*. Routledge.
- Morales Aguilera, F. J. (2020). Fuentes para el estudio de la violencia política durante los años de la Unidad Popular en Chile (1970-1973). *Revista General de Información y Documentación*, 30(1), 49-73.
- Morales Castro, V. (2016). El fracaso de las reformas agrarias en la Alianza para el Progreso en Brasil 1964 y Colombia 1962 y las reconfiguraciones en las estructuras agrarias. *Revista de la Red Interacadémicas de Historia de América Latina Contemporánea-Segunda Época*, 5(3), 49-74.
- NACLA. (2023, September 10). *Remembering Chile's U.S.-backed coup, 50 years on*. NACLA Report on the Americas. <https://nacla.org/remembering-chile-coup-50>
- National Commission for Truth and Reconciliation. (1991). *Report of the Chilean National Commission on Truth and Reconciliation (Rettig Report)*. Government of Chile. <https://www.usip.org/publications/1993/10/report-chilean-national-commission-truth-and-reconciliation>
- National Commission on Political Imprisonment and Torture. (2004). *Informe de la Comisión Nacional sobre Prisión Política y Tortura (Valech Report)*. Gobierno de Chile. <https://www.indh.cl/biblioteca/informe-comision-nacional-sobre-prision-politica-y-tortura/>

- Padín, J. M. (2023). Chile: the 1973 economic crisis and the military coup. In *Elgar Encyclopedia of Financial Crises* (pp. 76-77). Edward Elgar Publishing.
- Rosenau, J. (1969). Toward the study of national and international linkages. In J. Rosenau, *Linkage politics* (pp. 44-66). The Free Press.
- Sands, D. R. (1982). Chile Under Frei: The Alliance for Progress. *The Fletcher Forum*, 6(1), 34-49.
- Sigmund, P. E. (1977). *The overthrow of Allende and the politics of Chile, 1964-1976*. University of Pittsburgh Press.
- Taffet, J. (2007). *Foreign Aid as Foreign Policy: The Alliance for Progress in Latin America*. Routledge.
- Valdés, J. G. (1995). *Pinochet's economists: The Chicago School in Chile*. Cambridge University Press.